

ความคิดเกี่ยวกับผีผู้หญิงของชนชั้นกลางไทย
ในทศวรรษ 2540 ในนวนิยาย
เรื่อง *พรายปรารถนา* ของ กิ่งฉัตร
The ideas of Thai middle class
about female ghost in 1997-2007
in “Prai Prathana” written by Ging Chat

ชณิกา กาวิชัย

Chanika Kawichai

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Graduate School's Student Department of History, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับผีและอนันตนิยมผู้หญิงในนวนิยายระหว่างทศวรรษ 2530-2550”
ได้รับ 7 มีนาคม 2564 แก้ไข 17 เมษายน 2564 อนุมัติให้ตีพิมพ์ 11 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษานวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* นวนิยายประพันธ์โดยกิ่งฉัตร ปี พ.ศ. 2545 นิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* เป็นเครื่องมือที่นักเขียนใช้วิพากษ์อุดมการณ์ของชนชั้นกลางในสังคมไทย โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายที่ไม่สามารถพึ่งพาได้ การสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* ซึ่งเขียนขึ้นในช่วงทศวรรษ 2540 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในตัวของนวนิยายจึงมีการสอดแทรกผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจด้วย นวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* จบลงตามสูตรสำเร็จของนวนิยายรักโรแมนติก ปัญหาอาชญากรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ความอยุติธรรมทางชนชั้นและกฎหมาย ถูกแก้ไขโดยอำนาจของผี และได้ถูกกลบฝังภายใต้อุดมการณ์ของรักโรแมนติกแทนที่จะก่อให้เกิดการตระหนักถึงการแก้ปัญหาสังคมเชิงโครงสร้างหรือหาหนทางในการแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: พรายปรารถนา, ผี, ความอยุติธรรม, ชนชั้นกลาง, อาชญากรรม

Abstract

In the late-1990s, Thailand fortunes were not at their best. The 1997 Economic Crisis – the failure of monetary policy and the political uncertainty leading to income inequality and the injustice enforcement by the criminal law – produced exact enormous effect in the society. The socio-political views of this situation set the tone of Parichat Salicupt or Kingchat's literacy work, *Prai Prathana* (2002). From this point, therefore, that novel becomes a part of the roles of the social criticism. A *Ghost* is her narrative strategies and characterization of female style as reflected the symbolic of violence, unfairness, and social problem.

Keywords: Prai Prathana, ghost, injustice, middle-class, violence

ความนำ

เมื่อกล่าวถึงวรรณกรรม คนจำนวนไม่น้อยจะคิดไปถึงเรื่องที่ตั้งขึ้นเพื่อความบันเทิง อย่างไรก็ตาม ในแวดวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในรอบเกือบ 8 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าเราสามารถทำความเข้าใจสังคมมนุษย์ผ่านวรรณกรรมได้ ไม่ว่าจะโดยการศึกษาตีความวรรณกรรมด้วยแนวคิดทฤษฎีปฏิฐานนิยม (positivism) ที่มองว่าวรรณกรรมเป็นผลผลิตของสังคม ผู้เขียนวรรณกรรมจะถ่ายทอดหรือสอดแทรกสภาพสังคมในยุคที่ผู้เขียนอยู่ไว้ในวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ หรือจะศึกษาตีความวรรณกรรมด้วยแนวคิดทฤษฎีแบบรื้อสร้าง (deconstruction) ที่มองว่าวรรณกรรมเป็น “วาทกรรม” (discourse) ให้ภาพของสังคมหนึ่ง ๆ ตามแนวคิด จินตนาการ อุดมการณ์ ของผู้เขียนให้ผู้อ่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสังคมที่ถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ อันนำไปสู่การจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านหรือระหว่างคนชนชั้นต่าง ๆ กลุ่มต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนั้น โดยที่วาทกรรมที่ถูกประกอบสร้าง (construct) ผ่านวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ จะสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของสังคมนั้นหรือไม่ก็ได้¹

บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาตีความนวนิยายของ กิ่งฉัตร (ปาริฉัตร ศาลิคุปต์) บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีปฏิฐานนิยมคือมองว่า นวนิยาย “พรายปรารธนา” ของ กิ่งฉัตร เป็นผลผลิตของผู้เขียนที่ถ่ายทอดหรือสอดแทรกสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่เป็นจริงในช่วงเวลานั้น ๆ หรือประสบการณ์ชีวิต อุดมการณ์ ความคิด ของผู้เขียนลงไปในวรรณกรรม โดยจุดเด่นที่น่าสนใจของนวนิยายเรื่อง “พรายปรารธนา” คือเดินเรื่องโดยใช้ “ผี” เป็นตัวละครหลักตัวหนึ่งของเรื่อง ซึ่งจากที่ดิฉันได้อ่านงานศึกษา 2 ชิ้นที่ใช้นวนิยายผีเป็นหลักฐานในการวิเคราะห์การเมืองและสังคมไทยไว้อย่างน่าสนใจคือ งานศึกษาของ นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ เรื่อง “นวนิยายกับการเมือง: พิจารณาอำนาจรัฐในนวนิยายผีไทย” ซึ่งศึกษานวนิยายซึ่งศึกษานวนิยายที่น่าสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับผี วิญญาณ และปีศาจ จำนวน 13 เรื่อง โดยชี้ให้เห็นถึงประเด็นการเมืองเรื่องอำนาจที่ปรากฏในนวนิยาย 13 เรื่องว่า นวนิยายผีแสดงให้เห็นถึงขอบเขตอำนาจรัฐที่จำกัดอยู่ในโลกของคนเป็นเท่านั้น ขณะที่ผีอยู่นอกเหนือการจัดการควบคุมของอำนาจรัฐ แต่อำนาจของผีมีขอบเขตจำกัดผูกติดอยู่กับวัตถุ สิ่งของหรือสถานที่ หากสิ่งนั้น ๆ ถูกทำลาย อำนาจของผีก็สิ้นสุดลง คล้ายกับที่อำนาจอำนาจรัฐมีขอบเขตจำกัดเฉพาะในโลกคนเป็น ขณะเดียวกันการหลอกหลอนของผีในนวนิยายหลายเรื่องตีความได้ว่ามีนัยหมายถึงการเรียกร้องความยุติธรรมที่ไม่ได้รับขณะที่บุคคลผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ อีกด้านหนึ่งการคลี่คลายของเรื่องราวความวุ่นวายและปัญหาจากผีด้วยอำนาจของสถาบันทางศาสนาแสดงให้เห็นถึงอำนาจของสถาบันทางศาสนาในการจัดการกับปัญหาจากคนตายซึ่งอยู่นอกเหนือขอบข่ายอำนาจรัฐ²

งานศึกษาอีกชิ้นหนึ่งคือ วิทยานิพนธ์ของ พิษยะพัฒน์ นัยสุภาพ เรื่อง “เรื่องผีของ เหม เวชกร: ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย (พ.ศ. 2475-2513)” ซึ่งศึกษาวรรณกรรมเรื่องผีที่เขียนโดย เหม เวชกร ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2475-2513 โดยชี้ให้เห็นว่า เรื่องผีที่เหม เวชกร แต่งขึ้นเกิดภายใต้บริบทของรอยต่อทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบเก่าสู่สังคมแบบใหม่ภายหลังการปฏิวัติ 2475 เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของวรรณกรรมผีที่เหม เวชกร แต่งขึ้นและได้มีการเผยแพร่จนเป็นที่นิยมในช่วงพ.ศ. 2475-2513

¹ ดู ชุศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2558). *อ่าน (ไม่) เอาเรื่องรวมบทความวรรณกรรมศึกษาและบทวิจารณ์วรรณกรรมไทยและเทศ*. หน้า 409-422.

² นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ. (2553). *นวนิยายกับการเมือง : พิจารณาอำนาจรัฐในนวนิยายผีไทย*. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พบว่า เรื่องผีของ เหม เวชกร ฉายภาพให้เห็นถึงความกลัว ความตึงเครียด และความขัดแย้ง ในสังคมไทยที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสมัยเก่าสู่สมัยใหม่โดยที่ในเมืองได้เปลี่ยนสู่สมัยใหม่แล้วและต้องการขจัดความล้าสมัยออกไป ขณะที่ในชนบทยังคงเป็นสังคมแบบเก่า (ที่ความเป็นสมัยใหม่ต้องการกำจัดให้หมดไป) อีกด้านหนึ่งก็เกิดการปะทะกันระหว่างความรักแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและเสรีภาพกับความรักแบบเก่าที่ยึดมั่นในชนชั้นและการตัดสินใจของพ่อแม่¹

จากการอ่านงานศึกษา 2 ชิ้นที่กล่าวมานี้ ดิฉันเห็นว่าน่าสนใจที่จะวิเคราะห์ประวัติศาสตร์เชิงสังคมวัฒนธรรมโดยใช้นวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผี วิญญาณ เป็นหลักฐานในการศึกษาต่งงานศึกษาของ นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ และงานศึกษาของ พิชยะพัฒน์ นัยสุภาพ ได้เปิดประเด็นเอาไว้โดยบทความนี้ดิฉันจะได้วิเคราะห์ตีความนวนิยายเรื่อง “พรายปรารถนา” ของกิ่งฉัตร ซึ่งเขียนและเผยแพร่ในช่วงทศวรรษ 2540 อันเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของการใช้ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” และการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของประเทศ ส่วนตัวนวนิยายเรื่องนี้พบว่าได้รับความนิยมอย่างมาก มีการพิมพ์ซ้ำในช่วงระหว่างพ.ศ. 2545 (ที่พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก) จนถึงพ.ศ. 2559 รวม 8 ครั้ง และถูกนำไปผลิตเป็นละครโทรทัศน์อีก 1 ครั้งในปีพ.ศ. 2547

บทวิเคราะห์นวนิยาย *พรายปรารถนา* ของ กิ่งฉัตร

นวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* ประพันธ์โดย “กิ่งฉัตร” นักเขียนนวนิยายผู้หญิงที่ได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้อ่าน “กิ่งฉัตร” เป็นนามปากกา ปาริฉัตร ศาลิคุปต์ เป็นบุตรของ พล.ร.อ.วิเชียร และอุษา ศาลิคุปต์ กิ่งฉัตรเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสตรีวิทยา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีวารสารศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาหนังสือพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์² โดยนวนิยายเรื่องแรกที่ได้รับการตีพิมพ์คือเรื่อง พรพรหมอลวง พ.ศ. 2535 และมีผลงานนวนิยายที่ได้รับการตีพิมพ์มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

นวนิยายเรื่องนี้ เดิมที่กิ่งฉัตรเขียนลงในนิตยสารศรีสยามฉบับแรกของปี พ.ศ. 2542 ต่อมาประมาณหนึ่งปีหลังจากนั้นนิตยสารได้ปิดตัวลง จึงเขียนค้างอยู่หลายปีจนกระทั่งผู้เขียนนำกลับมาเขียนใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2544 และตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2545 จากนั้นได้มีการพิมพ์ซ้ำถึง 8 ครั้ง ในระยะเวลา 15 ปี (นับถึงพ.ศ. 2559) อันแสดงให้เห็นว่านวนิยายเรื่องนี้ได้รับความนิยมในหมู่นักอ่าน อีกทั้งยังถูกนำไปผลิตเป็นละครโทรทัศน์ 1 ครั้ง ออกอากาศในปี พ.ศ. 2547 นวนิยายเรื่องนี้ นำเสนอเรื่องราวของอาร์ตเม้นท์ที่มีวิญญาณหญิงสาวถูกฆาตกรรมลึงอยู่และตัวละครหญิงชื่อ กิรณา คือผู้ที่ต้องเผชิญกับการหลอกหลอนของผี

ผีและการหลอกที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* เป็นเครื่องมือที่นักเขียนใช้วิพากษ์อุดมการณ์ของชนชั้นกลางในสังคมไทย โดยเฉพาะ ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายที่ไม่สามารถพึ่งพาได้ การปรากฏตัวของผีจุลจันทร์เป็นจุดเริ่มต้นให้กิรณา ตัวเอกหญิงของนวนิยายสืบหาเรื่องราวของผู้คนที่อาจเป็นฆาตกรหรือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุฆาตกรรมจุลจันทร์ เรื่องราวเกี่ยวกับ

¹ พิชยะพัฒน์ นัยสุภาพ . (2561). *เรื่องผีของ เหม เวชกร: ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย (พ.ศ. 2475-2513)*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
² กนกวรรณ คันสินธ์. (2552). *การศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของกิ่งฉัตร ระหว่าง พ.ศ. 2545-2550*. หน้า 9.

คดีฆาตกรรมของจูลจันท์เปิดเผยให้เห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นที่จูลจันท์และเกริกผู้เป็นฆาตกรรู้สึกว่าได้ตนได้รับจากความยุติธรรม และอำนาจรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายไม่สามารถพึงพาได้ พรายสาวจูลจันท์มีความปรารถนาที่จะเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ตนเองที่เป็นเหยื่อฆาตกรรมจึงยังไม่ไปสู่สุคติ

นวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* ดำเนินเรื่องราวผ่านมุมมองของ “กิรณา” ตัวละครหญิงของเรื่อง กิรณาเป็น เอ.อี. หรือผู้บริหารงานลูกค้าบริษัทโฆษณาซึ่งแอบรักพี่ชาย ด้วยความรู้สึกผิดกิรณาได้ย้ายออกจากบ้านมาเช่าอพาร์ทเมนต์สภาพดีที่เปิดให้เช่าห้องในราคาถูกมากจนน่าแปลกใจ เมื่อกิรณาย้ายเข้ามาแล้ว เธอได้พบกับผีสาวจูลจันท์ จูลจันท์ถูกฆาตกรรมภายในอพาร์ทเมนต์ห้องที่กิรณาตัดสินใจเช่าเมื่อเกือบสิบปีก่อน จูลจันท์ได้ขอร้องให้กิรณาช่วยเธอตามหาฆาตกรที่ฆ่าเธอกับลูกในท้องและตามหานิมมานผู้เป็นสามีเพื่อพาเขากลับมาหาเธอ

ตัวบทได้บรรยายรูปร่างหน้าตา รวมทั้งลักษณะนิสัยของกิรณาเอาไว้ว่า “...ใบหน้าแบบสะอาดตา ผมนสั้นชอย ผิวขาว ตากลมแบบเด็ก ๆ และริมฝีปากบาง...”¹ และ ‘...หากจะโกรธแค่ไหน แต่ เอ.เอ็ม. สาวยังดูออกว่า แม้จะเป็นคนอ่อนหวาน หัวอ่อนว้างง่าย ไม่ค่อยมีปากเสียงกับใคร ยอมเป็นผู้ตามเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื้อแท้ตัวจริงของลูกน้องเหล่านั้นไม่ยอมแพ้อะไรเหมือนกัน’² กล่าวได้ว่าภาพลักษณ์ภายนอกของกิรณานั้นดูเหมือนเด็กใสซื่อ นิสัยส่วนตัวก็เป็นคนอ่อนหวาน หัวอ่อนว้างง่าย ไม่ค่อยมีปากมีเสียงกับใคร แต่ก็ไม่ยอมแพ้อะไรเมื่อหล่อนเห็นว่าคน ๆ นั้นทำไม่ถูกต้อง กิรณาเป็นภาพแทนของผู้หญิงชนชั้นกลางในทศวรรษ 2540 เธอประกอบอาชีพเป็น เอ.อี. หรือผู้บริหารงานลูกค้าในบริษัทโฆษณาของเด่นภูมิเพื่อนของนิมมาน กิรณามาจากครอบครัวที่อบอุ่น ประกอบไปด้วย นางกรองแก้ว ผู้เป็นมารดา กิตติยา พี่สาวซึ่งประกอบอาชีพครู และครอบครัวของกิตติยาอันได้แก่ วรุณี สามีที่แสนดี กุ้งและกั้ง ลูกสาวเล็กๆ วัย 5 ขวบและ 3 ขวบ ที่แสนน่ารักสองคน ปัญหาของกิรณาคือการที่เธอปรารถนาในตัวสามีของพี่สาว ด้วยความรู้สึกผิดในใจ เธอจึงตัดสินใจออกจากบ้านที่อบอุ่นมาอาศัยอยู่ด้วยตัวเองตามลำพังในโรสพาลา อพาร์ทเมนต์ แม้ว่าคนในครอบครัวของกิรณาจะไม่เห็นด้วยกับการที่เธอย้ายออกมาอาศัยเพียงลำพังที่ อพาร์ทเมนต์แห่งนี้มากนัก

ปัญหาที่กิรณาต้องเผชิญนั้นไม่ได้มีเพียงปัญหาภายในครอบครัวดังเช่นปัญหาแอบรักพี่ชายของตนเองเท่านั้น แต่กิรณายังต้องเผชิญกับปัญหาในพื้นที่สาธารณะหรือก็คือพื้นที่ของการทำงาน อันเป็นบทบาทของผู้หญิงในทศวรรษ 2540 ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ผู้หญิงได้รับการศึกษาสูงขึ้น และออกมาประกอบอาชีพภายนอกบ้านจำนวนมากขึ้น ผู้หญิงเหล่านี้ทำงานและมีรายได้จากเงินเดือนประจำ จึงสามารถควบคุมและกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้มากขึ้น ปัญหาที่ผู้หญิงในทศวรรษนี้ต้องเผชิญจึงไม่ได้มีเพียงปัญหาภายในพื้นที่บ้านอีกต่อไป แต่ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพบกับปัญหาที่เกิดจากการทำงานในพื้นที่นอกบ้าน เช่น เจ้านายที่เอาเปรียบลูกน้อง ดังที่อดินุช เอ.เอ็ม. (ผู้จัดการฝ่ายบริหารงานลูกค้า) หัวหน้าของกิรนามักจะเอาเปรียบกิรณาและนพินเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ ดังที่ตัวบทกล่าวเอาไว้ว่า ‘เหมือนเช่นเคย อดินุช เอ.เอ็ม. ...หัวหน้างานของหล่อนเข้าทำงานสาย หญิงสาวมาทำงานช้า เลิกงานเร็ว ออกจากที่ทำงานอย่างไม่มีเหตุผลบ่อย แต่ยังสามารถทำงานอยู่ได้ก็เพราะหล่อนรู้จักวิธีเอาตัวรอด และวิธีเอาเปรียบลูกน้องเป็นอย่างดี’³ หรือปัญหาที่เกิดจากการติดต่อประสานงานกับลูกค้า เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากตัวบทที่สะท้อนปัญหาที่เกิดจากการทำงานในตำแหน่ง เอ.อี. บริษัทโฆษณาของกิรณาว่า ‘หล่อนตอบอย่างประณีประนอม ทั้งๆ ที่ในใจก็หนักหน่อเหมือนกัน อาชีพ เอ.อี. บริหารงานลูกค้า ฟังแล้วโก้หรู แต่จริง ๆ บางครั้งงานก็ไม่ต่างจากกระโถนห้องพระโรงเท่าไร

¹ กิ่งฉัตร. (2559). *พรายปรารถนา*. หน้า 60.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 254.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 15.

เป็นที่รองรับอารมณ์ความไม่พอใจของทุกฝ่ายที่ประสานงานให้อยู่ งานแบบนี้ถ้าในไม้รัก ไม่มีความอดทนพอ...
คงทำได้ยากเหลือเกิน'¹

ในทศวรรษที่ 2540 ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เรียกกันว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง”
อย่างหนัก ในตัวบทของนวนิยายจึงมีการสอดแทรกผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจนี้ด้วยเช่นกัน
“เศรษฐกิจตอนนี้ก็อย่างเงี้ยแหละค่ะ พวกอสังหาริมทรัพย์ฟุบ คนส่วนใหญ่ที่เคยทำงานในกรุงกลับบ้าน
ต่างจังหวัดหมด ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าห้องพักก็เลยต้องลดราคาเรียกลูกค้า รอให้เศรษฐกิจดีขึ้นก่อนเถอะค่ะ. พี่ไก่อ
ราคาค่าเช่าคงถืบตัวสูงจนก็สู้ราคาไม่ไหวแน่”²

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าตัวละครกิริณานั้นเป็นภาพแทนของผู้หญิงในทศวรรษ 2540
ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีการศึกษา มีงานทำและมีรายได้จากเงินเดือนประจำ สามารถแยกออกจากครอบครัว
มาอาศัยอยู่เพียงลำพัง การทำงานในพื้นที่สาธารณะทำให้กิริณามีโอกาสพบปะผู้คนที่หลากหลาย ต้องใช้
ความรู้และประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและความเชื่อมั่นในตนเอง กิริณาจึงต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ
ในชีวิตไม่ว่าจะเป็นปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาที่มาจากอาชีพการงานของเธอเอง

การเข้ามาอาศัยในโรสพาลเลอชอพาร์ตเมนต์ ทำให้กิริณาได้พบกับพรายสาวผู้ซึ่งมีความปรารถนาที่เจ็บปวด
เช่นเดียวกับกับเธอ นั่นคือจุลจันทร์ ผีสาวผู้โศกเศร้าและน่าสงสาร จุลจันทร์ต้องทนทุกข์จากการถูกฆาตกรรม
พร้อมลูกในท้องโดยไม่รู้ว่าใครเป็นฆาตกร และถูกพรากจากนิมมานสามีนั่นเป็นที่รักตลอดกาล จุลจันทร์ต้องการ
ความช่วยเหลือ แต่เมื่อจุลจันทร์พยายามขอความช่วยเหลือจากผู้เช่ารายอื่นๆ ที่เข้ามาเช่าพาร์ตเมนต์ภายหลัง
จากที่เธอถูกฆาตกรรมกลับทำให้ผู้เช่าใหม่กลับเข้าใจผิดว่าจุลจันทร์พยายามหลอกหลอนพวกเขาแทน ไม่มี
ผู้เช่าคนใดสามารถทนอยู่ในพาร์ตเมนต์ห้องนั้นต่อไปได้ จุลจันทร์ต้องเศร้าโศกอยู่เพียงลำพังโดยไม่ได้รับความ
ช่วยเหลือจนกระทั่งกิริณาได้เข้ามาเช่าพาร์ตเมนต์และกลายเป็นคนที่จุลจันทร์สามารถติดต่อสื่อสาร
ได้ในที่สุด

ตัวบทได้บรรยายบุคลิกของจุลจันทร์เมื่อยังมีชีวิตอยู่เอาไว้ว่า “...ผู้หญิงผมดำยาวในกระจกเป็น
คนสวย...คมเข้มอย่างที่เรียกได้ว่าบาดตา ผิวคล้ำ ตาดำคมและโต แต่อมโศกเล็กน้อย ริมฝีปากอึมทวน...”³
จุลจันทร์เกิดมาเป็นเพียงลูกสาวจ่ารับใช้ของนายพล เป็นสาวบ้านนอก หน้าตาสะสวย เมื่อมาอาศัยอยู่กับพ่อ
เธอก็ช่วยพ่อทำงานรับใช้นายพลนคร มีสถานะดีกว่าคนใช้ในบ้านเพียงนิดเดียว ภายหลังจากแต่งงานกับ
นิมมาน จุลจันทร์ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านรอคอยสามีกลับจากที่ทำงาน จุลจันทร์รู้ว่ารายได้จากเงินเดือนทหาร
ของสามีไม่เคยพอกับค่าใช้จ่าย เธอจึงต้องรับจ้างเย็บผ้าเพื่อหารายได้เสริมมาจุนเจือรายจ่ายของครอบครัว
นาน ๆ ทีจึงจะออกจากบ้านไปจ่ายตลาด พื้นที่ของจุลจันทร์จึงอยู่เพียงภายในบ้าน โลกของเธอมียิ่งนิมมาน
ผู้เป็นสามีและคนรู้จักอีกเพียงไม่กี่คนเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าในขณะที่ตัวบทได้ประกอบสร้างกิริณาให้เป็น
ภาพแทนของผู้หญิงยุคใหม่ จุลจันทร์กลับถูกประกอบสร้างให้เป็นภาพแทนของผู้หญิงในแบบจารีต

นิมมาน ตัวเอกชายของเรื่อง นิมมานเป็นลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของนายพลนคร ผู้มากด้วย
อำนาจบารมีและทรัพย์สิน เมื่อจุลจันทร์ยังมีชีวิตอยู่นิมมานมีอาชีพเป็นนายทหารเหมือนเช่นบิดา ซึ่งเป็น
อาชีพที่เขารักและภาคภูมิใจ นิมมานมีเหตุขัดแย้งกับบิดาเนื่องจากเขารักกับจุลจันทร์เด็กในบ้านผู้มีฐานะ
ต่ำต้อยเป็นเพียงลูกสาวจ่ารับใช้ ทำให้นายพลนครผู้เป็นพ่อโกรธมากและไม่ยอมรัับลูกสะใภ้ นิมมานจึงพาจุลจันทร์
ออกจากบ้านมาอาศัยอยู่ตามลำพังสองคนผิวเมีย แม้จะมีความสุขมากที่ได้ได้อยู่เคียงคู่กับคนที่ตนรัก แต่จุลจันทร์

¹ แหล่งเดิม. หน้า 35.

² แหล่งเดิม. หน้า 13.

³ แหล่งเดิม. หน้า 59-60.

ก็ตระหนักถึงปัญหาที่ว่าแค่เงินเดือนของข้าราชการทหารของนิมมานั้นไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่มากมายในครอบครัว โดยเฉพาะค่าเช่าห้องชุดใหญ่โตใหม่เอี่ยมที่เขาเลือกเอง ‘หญิงสาวคิดเพียงแค่นี้แล้วต้องถอนใจยาวจะพูดอย่างไรดีหนอให้สามีเข้าใจได้ว่า ห้องชุด หรือเรียกให้หรูหน่อยก็อพาร์ทเมนต์ค่อนข้างใหม่ หนึ่งห้องนอนพร้อมห้องรับแขกและห้องครัวที่เขาเรียกว่า ‘อพาร์ทเมนต์เล็ก ๆ’ แห่งนี้ หรรษาและสูงเกินกว่าฐานะที่เขาและหล่อนกำลังเผชิญอยู่’¹ ด้วยฐานะลูกชายคนเดียวผู้เป็นความหวังของบิดา นิมมานจึงมีชีวิตที่สะดวกสบายมาตลอด นึกอยากได้อะไรทุกอย่างก็พร้อมจะมามางกองอยู่ตรงหน้า ดังนั้นเขาจึงไม่เคยตระหนักถึงปัญหาข้อนี้มาก่อน ‘...แต่นิมมานเคยมีชีวิตที่อยู่อย่างสุขสบาย นึกอยากได้อะไร...เพียงออกปาก ทุกอย่างก็มาวางอยู่ตรงหน้า เขาไม่เคยต้อง ‘หาเงิน’ เพื่อเลี้ยงตัวเองจริง ๆ มาก่อน ไม่เคยรู้ว่านครธรรมดานั้นใช้ชีวิตปากกัดตีนถีบก้นอย่างไรไม่เคย...แม้แต่จะซื้อข้าวของเครื่องใช้ หรือแม้แต่อาหารสดอาหารแห้งเอง’² จุลจันทร์จึงต้องแอบทำงานรับจ้างเย็บผ้า เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาจากเพื่อน ๆ ของนิมมานทั้งเด่นภูมิและวิโรจน์ ที่ต่อหน้านิมมานก็ทำดีกับจุลจันทร์ แต่เมื่อลับหลังต่างก็ดูถูกเหยียดหยามจุลจันทร์ต่าง ๆ นานา ทำให้จุลจันทร์อึดอัดตันใจและรู้สึกต่ำต้อย โดยที่สามีไม่เคยรับรู้ถึงปัญหาเหล่านี้เลย

ภายหลังจากที่จุลจันทร์และลูกในท้องถูกฆาตกรรม นิมมานถูกสงสัยว่าเป็นฆาตกร แต่ด้วยอำนาจของนายพลนครผู้เป็นบิดา ทำให้เขาหลุดพ้นจากคดี นิมมานคิดว่าบิดามีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของจุลจันทร์และลูก เขาจึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพทหารที่เขาภาคภูมิใจ หันหลังให้บิดาของตนแม้กระทั่งบิดาตายก็ไม่ได้กลับมาพบหน้า เขาออกเดินทางไปบุกเบิกไร่นาที่เชียงราย ต่อมาเขาตั้งบริษัทผลิตชาสมุนไพรกับผลไม้ดอกไม้ใส่ซองชง ในชื่อแบรนด์ว่ากุ๊ตเอิร์ธ ซึ่งมีชื่อเสียงในแถบยุโรป ตลอดเวลาที่ผ่านมานับตั้งแต่จุลจันทร์และลูกตาย เขาลงโทษตนเองโดยการจองจำตัวเองให้โดดเดี่ยวท่ามกลางผู้คน เขาคิดว่าจะอยู่เพียงลำพังไปตลอดชีวิต ไม่มีใครอีกนอกจากจุลจันทร์และลูก จนกระทั่งเขาได้พบกับภริยา

อพาร์ทเมนต์ ความเป็นปัจเจก และผลกระทบจากการกลายเป็นเมือง

เรื่องราวของนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* นั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่อภริยา เอ.อี. สาวบริษัทโฆษณาตัดสินใจย้ายออกจากบ้านที่แสนอบอุ่นเพื่อให้ความรู้สึกเกินเลยของตนที่มีต่อพี่เขยจิตจางลง มาอาศัยอยู่ตามลำพังในอพาร์ทเมนต์กลางเก่ากลางใหม่ราคาถูกแสนถูกท่ามกลางเศรษฐกิจที่ซบเซาของประเทศไทย ณ ขณะนั้น อพาร์ทเมนต์ที่ภริยาย้ายมาอาศัยมีชื่อว่าโรสพลาเซส ลักษณะของโรสพลาเซสอพาร์ทเมนต์ที่อธิบายไว้ในตัวบทคือ ‘...อพาร์ทเมนต์กลางเก่ากลางใหม่ สภาพยังดี ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ห่างจากที่ทำงานชนิดที่ตื่นสาย เลี้ยงสภาวะรถติดได้ ข้อสำคัญ ราคาเช่านั้นถูกเสียจนภริยาต้องถามซ้ำเพื่อความแน่ใจว่าไม่ได้เฝ้าฝันไปเอง’³ ท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภริยาจึงตัดสินใจเช่าอพาร์ทเมนต์ที่ราคาถูกจนน่าตกใจแห่งนี้ ทั้งยังเป็นอพาร์ทเมนต์ที่มีทำเลเหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตของผู้หญิงทำงานยุคใหม่ ดังที่ภริยาได้กล่าวอธิบายสภาพแวดล้อมของอพาร์ทเมนต์ให้ภักดิยาพี่สาวของเธอฟังว่า “ไม่มีอะไรหรอกค่ะ ก็ดูแล้วดูอีก สภาพแวดล้อมดี ห้องดี แล้วยังปลอดภัยดี มีแต่บ้านคน อพาร์ทเมนต์ ก็บ้านค้ำเท่านั้น แล้วยังใกล้ถนนใหญ่...”⁴

อพาร์ทเมนต์ นับได้ว่าเป็นสิ่งก่อสร้างของยุคสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อวิถีชีวิตของ

1 แหล่งเดิม. หน้า 2.

2 แหล่งเดิม.

3 แหล่งเดิม. หน้า 4.

4 แหล่งเดิม. หน้า 12.

คนยุคใหม่ ตอบสนองต่อเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งผู้คนต่างย้ายออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมของตนหลังไหลเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ การอาศัยในอพาร์ทเมนต์ที่มีกำหนดราคาเช่าแน่นอนเป็นรายเดือนและบางที่รวมเอาทั้งค่าน้ำ ค่าไฟ และอื่น ๆ ไว้ในการจ่ายเพียงครั้งเดียว ย่อมตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนยุคใหม่ในทศวรรษ 2540 ที่ประกอบอาชีพรับราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวของรัฐ และพนักงานกินเงินเดือนทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทศวรรษก่อนหน้า ทำให้คนเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก การเช่าหอพักหรืออพาร์ทเมนต์ ย่อมสะดวกสบายกว่าการซื้อบ้านติดที่ดินเพื่ออยู่อาศัย เพราะย่อมต้องใช้เงินก้อนใหญ่ในการซื้อหา ทั้งยังต้องแบกรับค่าใช้จ่ายจำนวนมากว่ากันมาก การทำงานที่มักจะมีการโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย ๆ การอาศัยอยู่ในหอพักหรืออพาร์ทเมนต์ ที่มีการระบุสัญญาเช่าชัดเจนเช่น ครึ่งปี (6 เดือน) หรือหนึ่งปี (12 เดือน) เป็นต้น ย่อมตอบสนองต่อคนกลุ่มนี้มากกว่า โดยเฉพาะคนที่อายุยังไม่มากและอยู่ในช่วงเริ่มต้นทำงานสร้างเนื้อสร้างตัว

นอกจากตอบสนองต่อสังคมไทยในยุคใหม่แล้ว ที่พักอาศัยในรูปแบบอพาร์ทเมนต์ ยังตอบสนองต่อความเป็นปัจเจกของคนยุคใหม่ ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมของสังคมไทย ที่เน้นความเป็นส่วนตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น ขนาดของอพาร์ทเมนต์มักจะถูกออกแบบมาเพื่อการพักอาศัยอยู่คนเดียว หรือครอบครัวเดี่ยว การพักอาศัยในอพาร์ทเมนต์นั้น ผู้พักอาศัยจะอยู่ในห้องของตนเองห้องใครห้องมัน โดยมีผนังกันแยกจากผู้พักอาศัยคนอื่น ๆ อย่างเป็นสัดส่วน ผู้พักอาศัยต่างคนต่างอยู่โดยไม่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ผู้พักอาศัยอาจตื่นเช้าขึ้นมาไปทำงาน เลิกงานก็กลับเข้าห้องของตนเอง ดังนั้นแม้จะพักอาศัยอยู่ในห้องข้างๆ กัน ก็อาจไม่เคยรู้จักหรือสนทนากันมาก่อนเลยก็ได้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวเอาไว้ว่า สินค้าที่ผลิตขึ้นภายใต้กระแสบริโภคนิยมส่วนทำให้เราสามารถใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว โดยไม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับใครๆ ได้เสียเกือบทั้งนั้น¹ อพาร์ทเมนต์เองก็เป็นหนึ่งในสินค้าที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้กระแสบริโภคนิยม ซึ่งตอบสนองต่อความเป็นปัจเจกของคนโดยเฉพาะชนชั้นกลางในสังคมไทยยุคสมัยใหม่ รวมทั้งกิรณา นิมมานและจุลจันทร์ ตัวละครของนวนิยายเรื่องนี้ที่เลือกพักอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ด้วยเช่นกัน

ตัวละครทั้งสามคือ กิรณา นิมมานและจุลจันทร์ ต่างก็มีลักษณะของชนชั้นกลาง แม้ว่าตามตัวบทแล้วนิมมานจะเป็นชายหนุ่มที่มาจากครอบครัวนายทหารที่มีบิดายศนายพล ซึ่งในเรื่องกล่าวไว้ว่ามากด้วยทั้งอำนาจบารมีและทรัพย์สิน ควรจัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูง ส่วนจุลจันทร์ ภรรยาสาวของนิมมานนั้นมาจากชนชั้นล่าง คือเป็นเพียงลูกสาวของจ่ารับใช้ และมีฐานะดีกว่าคนรับใช้ในบ้านของนายพลนครเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่เมื่อนิมมานขัดแย้งกับบิดาที่ไม่ยอมรับลูกสะใภ้ตัวศักดิ์แล้วพาภรรยาสาวหอบข้าวของย้ายมาพักอาศัยตามลำพังในอพาร์ทเมนต์ รายได้หลักของครอบครัวจึงมาจากเงินเดือนข้าราชการทหาร (ซึ่งเรียนจบจากโรงเรียนนายร้อย) ของนิมมานเท่านั้น แม้ว่าในตัวบทของนวนิยายจะไม่ได้แจ้งว่ายศของเขาคืออะไร แต่ตัวบทได้กล่าวไว้ว่าเงินเดือนข้าราชการของนิมมานนั้นไม่เคยพอเลี้ยงครอบครัวซึ่งมีเพียงสองสามีภรรยาได้ตลอดทั้งเดือน จึงอาจอนุมานได้ว่านิมมานและจุลจันทร์จัดอยู่ในชนชั้นกลาง ส่วนกิรณานั้นมาจากครอบครัวชนชั้นกลาง มารดาเป็นแม่บ้าน พี่สาวรับราชการครู พี่เขยทำงานเป็นผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็นแห่งหนึ่ง ตัวกิรณาทำงานในบริษัทโฆษณา มีตำแหน่งเป็น เอ.อี. หรือผู้บริหารงานลูกค้าบริษัทโฆษณา จึงกล่าวได้ว่ากิรณาเป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง ทั้งสามต่างอาศัยและเคยอาศัยอยู่ในโรสพลาเซออพาร์ทเมนต์แห่งนี้ ซึ่งเป็นทั้งสถานที่เกิดเหตุฆาตกรรมจุลจันทร์และลูก รวมทั้งเป็นสถานที่ที่ผีจุลจันทร์ลลอบหลอน

¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). บริโภค/โพสโตโมเดิร์น. หน้า 4.

การหลอกลอนของมีจุลจันทร์ เกิดขึ้นเพราะความผูกพันที่มีต่อนิมมานผู้เป็นสามี และต้องการรู้ว่าใครคือฆาตกรที่ฆ่าเธอกับลูก ความปรารถนาทั้งสองข้อนี้ทำให้วิญญาณของจุลจันทร์ไม่อาจไปสู่สุคติตามความเชื่อของพุทธศาสนา จุลจันทร์ถูกฆาตกรรมในบ้านของตนเองโดยไม่ทันแม่แต่ได้ดูหน้าฆาตกรว่าเป็นใคร การตายของจุลจันทร์เตือนให้เห็นถึงอันตรายที่มาพร้อมกับความเจริญของสังคมสมัยใหม่ การดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจในทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา ส่งผลให้เมืองเติบโตอย่างรวดเร็วจากการอพยพเข้ามาของประชากร ความเป็นเมืองแบบสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อในด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้คนในสังคมสมัยใหม่มีความเป็นปัจเจกชนมากยิ่งขึ้น โดยทั่วไปเป็นชีวิตที่ต้องการอิสระ มีความคิดที่ถือเอาความต้องการของตนเองเป็นที่ตั้ง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แยกเป็นส่วนๆ เช่น ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในที่ทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนเก่าจากสถาบันการศึกษาที่พบปะสังสรรค์กันนาน ๆ ครั้ง ความสัมพันธ์กับกลุ่มที่มาออกกำลังกายด้วยกันในสวนสาธารณะ ฯลฯ ทำให้ขาดความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนรอบข้าง จึงเป็นชีวิตที่ว้าเหวโดดเดี่ยว ทำให้โยหาความเป็นชุมชนที่ตนสามารถเลือกเข้าไปร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว¹

ความเป็นเมืองในสังคมไทยสมัยใหม่ยังส่งผลให้ “ชุมชน” แบบเดิมได้ล่มสลายลง ผู้คนในสังคมต่างใช้ชีวิตแบบ “ต่างคนต่างอยู่” และ “ตัวใครตัวมัน” ครอบครัวไทยในยุคสมัยใหม่มีขนาดเล็กลง สมาชิกในบ้านต่างมีบทบาทหน้าที่การทำงานที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กิจกรรมระหว่างสมาชิกในบ้านน้อยลง ไม่มีการไปมาหาสู่ระหว่างเครือญาติ และไม่มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบ้านใกล้เคียง ประเพณีของระบบเครือญาติและวัฒนธรรมชุมชนไม่สามารถธำรงรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนได้อีกต่อไป ต้องหันไปพึ่งพาอำนาจของรัฐในการจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อย ซึ่งอยู่ในรูปของตำรวจและกฎหมาย แต่ก็ไม่สามารถพึ่งพาได้มากมายนัก เกิดลัทธิพิธีใหม่ๆ ขึ้นมามากมายเพื่อตอบสนองทั้งด้านที่เป็นสำนักปัจเจกชนนิยมและด้านที่โยหาความเป็นชุมชน² เมืองกลายเป็นเขตที่เต็มไปด้วยอาชญากรรมสูง และเป็นอาชญากรรมที่รุนแรง เช่น การฆาตกรรม ช่มชู้และฆ่า การค้ายาเสพติด ฯลฯ เมืองจึงไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยอีกต่อไป การอาศัยอยู่เพียงลำพังในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยผู้คนมากหน้าหลายตา ทำให้ผู้คนตกอยู่ในความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการปล้นชิงทรัพย์เล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึงอาชญากรรมรุนแรง แม้กระทั่งภายในที่พักอาศัยของตนเองก็อาจไม่ปลอดภัยอีกต่อไป ต่างจากในอดีตที่ภายในชุมชนอาจมีหลายครอบครัว โดยส่วนมากมักเป็นญาติมิตรอาศัยอยู่ร่วมกัน ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งมักไม่มีรั้วกัน คนในชุมชนต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้สามารถช่วยเหลือดูแลสอดส่องสิ่งแปลกปลอมหรือเตือนภัยอันตรายให้แก่กันและกันได้ ในขณะที่การพักอาศัยในอพาร์ทเมนต์ที่ผู้พักอาศัยต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวซึ่งกันและกัน เพื่อนบ้านที่พักอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์เดียวกันกับจุลจันทร์จึงไม่แม้แต่จะรู้ว่าได้เกิดเหตุฆาตกรรมขึ้น ส่งผลให้ไม่มีผู้เข้ามาช่วยเหลือได้ทันการณจุลจันทร์ตายกลายเป็นศพโดยที่ไม่มีผู้ใดรู้เห็นจนกระทั่งนิมมานสามีของจุลจันทร์กลับบ้านมาพบศพเป็นคนแรก และตกเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีฆาตกรรมภรรยาของตนเอง

อย่างไรก็ตาม จากตัวบทจะพบว่าทั้งผู้ต้องสงสัยและฆาตกรตัวจริงที่สังหารจุลจันทร์ ต่างก็เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจุลจันทร์และนิมมานทั้งสิ้น เมื่อเวลาผ่านไปอีกเกือบสิบปี เหตุร้ายก็ได้เกิดขึ้นอีกครั้งกับนิมมาน ภริยาและเตนภูมิ โดยฝีมือของเกริกฆาตกรตัวจริงต้องการขัดขวางนิมมานผู้ต้องการรื้อฟื้นคดีของจุลจันทร์กลับมาสืบสวนหาความจริงใหม่อีกครั้งและแก้แค้นนิมมานโดยการฆ่าภริยาและป้ายความผิด

¹ สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่: ประวัติศาสตร์สังคมไทย. หน้า 1069.

² แหล่งเดิม.

ให้เขา โดยที่เด่นภูมิบังเอิญเข้ามาเห็นเหตุการณ์จึงติดร่างแหถูกคนร้ายทำร้ายร่างกายไปด้วย การที่เหตุร้ายเกิดขึ้นสองครั้งสองคราโดยที่คนร้ายสามารถเข้ามาทำร้ายและฆ่าคนได้โดยไม่มีผู้ใดรู้เห็นหรือเข้ามาช่วยเหลือ อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งสืบเนื่องมาจากความเป็นปัจเจกของอพาร์ตเมนต์ที่ทำให้ผู้พักอาศัยและผู้ดูแลอพาร์ตเมนต์ยากจะรับรู้ถึงความเป็นไปใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้พักอาศัยคนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากที่พักอาศัยของตนเองได้ หรือหารับรู้ ความเป็นปัจเจกที่ให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวก็อาจทำให้ไม่มีผู้ใดต้องการหรือกล้าเข้าไปยุ่งเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น นอกจากนี้วิถีชีวิตผู้คนยุคใหม่ในระบบทุนนิยม ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ เข้างานออกงานเป็นเวลา ส่งผลให้ในวันธรรมดาผู้คนต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพในเวลากลางวัน หากมีเหตุวุ่นเหตุน่ากลัวเกิดขึ้นในเวลาดังกล่าวก็เป็นไปได้ว่าจะไม่มีคนรับรู้ ดังในความคิดของกิริณางณะวິงหนี เออาชีวิตรอดจากเกริกว่า ‘แต่หนทางรอดยากเหลือเกิน ตอนนี่ใกล้เที่ยง คนที่พักในอพาร์ตเมนต์ส่วนใหญ่ไปทำงาน การที่เสียงร้องของหล่อนจะรอดไปถึงหูใครคงยาก อีกอย่าง ประตูห้องปิดไว้...ถึงได้ยินเสียงร้อง ก็ไม่ว่าว่าจะมีใครกล้าเปิดเข้ามาช่วย เพราะคนที่นี่กลัว ‘คุณห้อง 312’ ยิ่งกว่ากลัวขโมยหรือผู้ร้ายเสียอีก’¹

อพาร์ตเมนต์จึงนับเป็นสินค้าที่ตอบสนองต่อความเป็นปัจเจกของผู้คน ท่ามกลางบริบทของบริโภคนิยม การที่นักเขียนในอพาร์ตเมนต์เป็นสถานที่ที่ล่องหลอนของผี ในแง่หนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สำหรับชนชั้นกลางเมืองใหญ่นั้นเต็มไปด้วยความเสียงและอันตราย แม้กระทั่งที่พักอาศัยก็ไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยอีกต่อไป ทั้งการที่นักเขียนให้ผู้ที่ถูกฆาตกรรมเป็นผู้หญิง อาจสื่อว่าอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมักเป็นเพศหญิง และผู้กระทำความผิดอาจเป็นคนใกล้ตัวนั่นเองเหมือนกับที่ฆาตกรในเรื่อง *พรายปรารถนา* ก็คือเกริกผู้เป็นทั้งญาติและสนิทสนมกับนิมมาน

การล่องหลอนของผีกับความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นและความยุติธรรม

นวนิยายเรื่องนี้เริ่มมีการกล่าวถึงประเด็นทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และความยุติธรรมทางกฎหมาย เป็นต้น โดยผู้เขียนได้วิพากษ์วิจารณ์ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ผ่านตัวละครสองตัวที่ดูเหมือนจะอยู่ตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิงได้แก่จุลจันทร์ ผู้ถูกกระทำในฐานะเหยื่อฆาตกรรม และเกริก ผู้กระทำในฐานะฆาตกร ทั้งสองต่างมีจุดร่วมเดียวกันคือมาจากชนชั้นล่าง ในขณะที่จุลจันทร์ต้องการอยู่ร่วมกับคนรักที่มาจากชนชั้นสูง เกริกก็ต้องการเลื่อนฐานะของตนผ่านการเข้ารับราชการ แต่ทั้งสองกลับประสบปัญหาเดียวกันคือต่างก็รู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมในชีวิต อันเนื่องมาจากการเกิดมาเป็นชนชั้นล่างนั้นทำให้ไม่อาจได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับชนชั้นสูง

เรื่องราวยามมีชีวิตอยู่ที่จุลจันทร์ใช้อำนาจทำให้กิริณามันเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เธอประสบก่อนถูกฆาตกรรมนั้นเต็มไปด้วยความทุกข์โศก ความเจ็บปวดและความอัดอั้นตันใจอันเกิดจากการถูกรังแกและคนรอบกายของสามีก็กัดกินความรัก และถูกเหยียดหยาม เหตุเพราะจุลจันทร์เกิดมาต่ำต้อยทั้งฐานะการศึกษาและทรัพย์สินไม่อาจช่วยส่งเสริมหน้าตาและอาชีพการงานในอนาคตของสามีผู้มาจากครอบครัวชนชั้นสูง ซึ่งมีทั้งฐานะและทรัพย์สินเหนือเธอทุกประการ

จากตัวบทของนวนิยาย *พรายปรารถนา* จะพบว่า ความรักต่างชนชั้นของนิมมานและจุลจันทร์นั้นถูกคัดค้านจากนายพลนครผู้เป็นบิดาของนิมมาน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้นิมมานตัดสินใจพาภรรยาสาวออกจากบ้านมาอาศัยตามลำพังสองคนในอพาร์ตเมนต์ แม้กระนั้น ความจริงที่ว่าการออกมาอาศัยอยู่ตามลำพัง

¹ กิ่งฉัตร. (2559). *เล่มเต็ม*. หน้า 450.

สองคนนั้นไม่ยักดั่งที่คิด นิมมานเป็นชายหนุ่มผู้มาจากครอบครัวมีฐานะและอำนาจ เคยใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย อยากรู้ว่ามีคนพร้อมจะหามาครองไว้ให้ ไม่เคยผ่านความยากลำบากในชีวิต เขาจึงไม่รู้แม่แต่จะใช้เงินอย่างไร ให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ในปัจจุบันเมื่อไม่มีบิดาคอยค้ำจุน แต่จุลจันทร์กลับรู้แก่ใจดีเพราะชีวิต ประสบความยากลำบากมาโดยตลอด จุลจันทร์จึงพยายามคุยกับสามีให้กลับไปคืนดีกับบิดา ทว่านิมมานไม่ยินยอม และด้วยการยุงจากชีวิตเพื่อสนองของนิมมานทำให้จุลจันทร์ต้องการมีลูก โดยคาดหวังว่าการมีลูกจะทำให้เธอมีตัวแทนของสามีที่เธอรักท่ามกลางอนาคตที่ไม่มั่นคงของทั้งสอง รวมทั้งจะได้มีเพื่อนแก้เหงาเมื่อต้องอยู่บ้าน เพียงลำพังระหว่างรอสามีกลับจากที่ทำงาน ดังในความคิดของจุลจันทร์ว่า *‘ความจริงในสภาวะยากแค้นเช่นนี้ การมีลูกเท่ากับเพิ่มภาระขึ้นอย่างหนักหนาสาหัสหนัก แต่หล่อนก็เห็นแก่ตัวเป็นที่สุด อยากรู้ตัวแทนของสามี มาเคลียดล่อข้างกาย มาเป็นเพื่อนในยามกลางวันเหงาจับใจ และอาจเป็นตัวแทนของคนที่หล่อนรักมากที่สุด... ในอนาคตที่ไม่จะมีอะไรแน่นอน’* จุลจันทร์คิดว่าหากเธอมีลูกนายพลนครจะยอมใจอ่อนให้แก้หลานผู้เป็น เลือดเนื้อเชื้อไขของตนเอง ให้อภัยนิมมานและยอมรับในตัวจุลจันทร์ในฐานะลูกสะใภ้ ในแง่หนึ่งอาจกล่าวได้ว่า จุลจันทร์ใช้ลูกเพื่อเลื่อนสถานะให้แก่ตนเอง แต่จุลจันทร์คิดผิด เพราะแม้ว่าจุลจันทร์จะตั้งท้องลูกของ นิมมานแล้ว ก็ไม่ทำให้พ่อสามียอมรับ

“น้ำตาค่อยๆ ไหลพรากลงอาบแก้ม ศีรษะก้มต่ำก่อนจะชบลงกับท่อนแขน มือที่เหลือนทาบลงไป เหนือร่างที่อยู่ในห้อง ราวให้กับความต่ำต้อยของตัวเอง สงสารตัวเอง สงสารลูกที่ยังไม่เกิด สมเพชตัวเองด้วยที่คิดว่า สุดท้ายพลเอกนครจะยอมใจอ่อนกับหลาน จะยอมรับคำขอโทษของนิมมาน และยอมรับหล่อน แต่นี่ทุกอย่างมันตรงกันข้าม...ยิ่งเลวร้าย ความมั่นคงและหนักแน่นในความรัก ของหล่อนกับนิมมานไม่ได้ทำให้คนเห็นใจหรือเข้าใจได้เลย”²

สาเหตุที่นายพลนครไม่ยอมรับลูกของจุลจันทร์และนิมมาน นั่นก็เพราะฐานะและชาติกำเนิดที่ต่ำต้อย ของจุลจันทร์ ดังคำพูดที่เขาว่าว่า *“ฉันไม่ต้องการ” “ท่าน”* *ตวัดเสียง สีหน้าแววตาเหมือนหล่อนจวบจ้วงรุนแรง “ถ้าจะมีหลาน มีทายาทสืบตระกูล ฉันก็ไม่ต้องการให้มันมีแม่ต่ำ ๆ ไร้การศึกษา ไร้หน้าตาและเกียรติยศ ที่จะเชิดชูมัน...”*³

“...สิ่งที่ฉันต้องการอย่างเดียวคือ ไม่อยากให้เธอถ่วงอนาคตนิมต่อไป นิมเป็นทหาร เมื่อมีส่วนสำคัญ ในการผลักดันหน้าที่การงาน คิดดูว่าอย่างเธอ...ลูกสาวจำ จำที่ตายไปแล้วด้วย ความรู้เท่าทางอ้อม ดีแต่เย็บผ้าเหมือนหนูถีบจักร จะมีปัญญาสมาคมกับคนอื่น เมียนายทหารคนอื่น ๆ ไหม มีปัญญา รับรองแขกผู้ใหญ่ให้ผิวไหม้ สามารถทำให้ผิวมันยี่ดอกภูมิใจว่ามีเมียดี เมียเก่ง เมียคู่ควรได้ไหม...”⁴

จุลจันทร์ถูกกดขี่ทางชนชั้นผ่านทั้งการกีดกันความรักและผ่านการกระทำตลอดจนทั้งคำพูดจาก ผู้ที่มีสถานะสูงกว่าเธอทั้งสถานะทางสังคมและสถานะทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาจากตัวบทเราจะพบว่า ผู้เขียนก็ได้แฝงการวิพากษ์วิจารณ์ชนชั้นสูงในสังคมผ่านตัวบทของนวนิยายด้วยเช่นกัน ดังเช่น

1 แหล่งเดิม. หน้า 2-3.

2 แหล่งเดิม. หน้า 199.

3 แหล่งเดิม. หน้า 194. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา).

4 แหล่งเดิม. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา).

“หัวใจของหญิงสาวสิ้น ยกมือขึ้นปิดปากไว้ไม่ให้เสียงหลุดลอดจากลำคอ จากดวงตาที่พร่ามัว หล่อนเห็นวิรตีเดินไป รายนั่นแกล้งเดินถอยห่างออกไป หากมีวายทั้งรอยยิ้มสาแก่ใจไว้ให้เห็น และนั่น...ทำให้หัวใจเหมือนยิ่งถูกบีบรัด **คนสองคนตรงหน้านี้ แม่ยิ่งยศ ยิ่งเงินตราบารมี แต่พวกเขาไม่เคยเห็นค่าของคน สิ่งที่เห็นมีเพียงเครื่องประดับกาย เงินตรา และความมั่งร่ำสูง ๆ ที่จะเอื้อประโยชน์ให้เท่านั้น...**¹

จากความเจ็บช้ำน้ำใจที่ได้รับจากการกระทำและคำพูดของทั้งนายพลนครและวิรตี โดยเฉพาะการเข้าใจว่า นายพลนครต้องการข่มขู่ให้หล่อนไปทำแท้งลูกของตัวเอง ทำให้จุลจันทร์มีแรงฮึดขึ้นมาต่อสู้กับผู้ที่มิสถานะเหนือกว่า เป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายโดยจุลจันทร์ได้กล่าวกับพลเอกนครด้วยน้ำเสียงคับแค้นใจว่า

“จันทร์เป็นคนคะต่อน เป็นคนไม่ใช่เม็ดกรวดเม็ดทราย คนที่มีชีวิต มีความรักเหมือนกันกับท่าน เหมือนกับผู้หญิงคนอื่น ๆ และจันทร์ไม่เคยยอมให้หมักแค้นต่างกระตือรือร้นกับท่าน ตรงกันข้ามด้วยซ้ำ จันทรืพูดเสมอให้หนีไปขอโทษท่าน อย่างน้อยท่านก็เป็นผู้ให้กำเนิด แต่หนีปฏิเสธ เขาว่าท่านใจแข็ง แต่จันทร์ไม่เชื่อ ไม่เชื่อมาจนวันนี้ วันที่ท่านพูดได้เต็มปากเต็มคำว่าไม่อยากได้หลาน ไม่ต้องการ เลือดเนื้อเชื้อไขของลูก ท่านไม่ใช่ใจแข็งหรือกคะ แต่ใจร้ายใจดำที่สุด”²

จากตัวบทของนวนิยายที่ยกมาข้างต้นจะพบว่าเมื่อจุลจันทร์มีชีวิตอยู่เธอก็ตกอยู่ในสถานะรองจากผู้อื่น ทั้งสถานะทางสังคมและสถานะทางเศรษฐกิจ ด้วยความที่เกิดเป็นลูกสาวของจำคนขับรถ สถานะทางการเงินของจุลจันทร์คงไม่ได้ดีนัก จากตัวบททำให้รู้ว่าตอนยังมีชีวิตอยู่จุลจันทร์อาจเคยประกอบอาชีพเย็บผ้ามาก่อน (และหลังแต่งงานเธอก็แอบรับจ้างเย็บผ้าเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว) แต่อย่างน้อย ๆ เราก็คงเห็นว่าฐานะของเธอไม่ได้ดีพอที่จะทำให้พ่อและเพื่อน ๆ ของสามีเห็นว่าเธอเหมาะสมกับตำแหน่งภรรยาที่จะสามารถส่งเสริมหน้าที่การงานของนิมมาน นายทหารหนุ่มอนาคตไกลสามีของเธอได้ จุลจันทร์ตกเป็น ผู้ถูกกระทำเสมอมา จนกระทั่งเธอเองก็อดน้อยเนื้อต่ำใจในความต่ำต้อยของตัวเองไม่ได้ “...ทุกคนพูดเสมอว่าฉันจะเป็นตัวถ่วงงานของนิม ฉันไม่ใช่เมียที่จะทำให้เขาก้าวหน้าทางทหาร...”³ แม้แต่เมื่อเธอมีลูกกับนิมมานเธอก็ยังไม่สามารถได้รับการยอมรับจากพ่อของสามี เราจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาจากตัวบทแล้ว หากจุลจันทร์ยังมีชีวิตอยู่ เธอไม่มีทางที่จะได้รับความยุติธรรมในชีวิต ไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางครอบครัวของสามีที่รังเกียจในชาติกำเนิดและฐานะอันต่ำต้อยของเธอ เพราะทุกคนที่กล่าวมานี้ไม่เคยมองเธอเป็นคนอย่างเท่าเทียมกัน แม้กระทั่งเมื่อตายไปแล้ว ด้วยอำนาจของนายพลนคร ทำให้ตำรวจปิดคดีของเธอ โดยบอกว่าเป็นเพียงการฆ่าชิงทรัพย์ ฆาตกรที่แท้จริงกลับลอยนวล

ดังนั้นไม่ว่าจุลจันทร์จะมีชีวิตอยู่หรือตาย ในโลกของคนเป็นเธอไม่สามารถที่จะได้รับความยุติธรรม หรือการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมจากคนอื่น ๆ ได้เลย แม้แต่นิมมานสามีของเธอเองเมื่อจุลจันทร์ยังมีชีวิตอยู่ ก็ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองจุลจันทร์จากการถูกกดขี่ข่มเหงทั้งทางกาย วาจาและจิตใจได้ จุลจันทร์จบชีวิตอย่างทรมาณ วิญญาณของหล่อนจึงยังคงหลอกลอนอยู่ในสถานที่ที่ตาย ดังที่กิริณาได้เล่าถึงความรู้สึกสุดท้ายของจุลจันทร์ที่พยายามดิ้นรนเอาชีวิตรอด ทว่าไม่สำเร็จ ให้พี่ยศฟัง ‘...หล่อนจบชีวิตอย่างทรมาณ เปี่ยมด้วย

¹ แหล่งเดิม. หน้า 195. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา)

² แหล่งเดิม. หน้า 196.

³ แหล่งเดิม. หน้า 153.

ความกังวล เจ็บแค้น และโหยหาอาตุร วิญญาณที่อาลัยอาวรณ์ต่อชีวิตซึ่งสูญไปอย่างไม่ทันตั้งตัวจึงวนเวียนอยู่ในห้อง ไม่สงบ ไม่ยอมไปไหน¹

เมื่อจุลจันทรกลายเป็นผี มุมมองของเธอที่เคยนึกโทษว่าตัวเองต่ำต้อยเมื่อตอนยังมีชีวิตอยู่ก็เปลี่ยนไป เธอเริ่มมองว่าคนที่ผิดไม่ใช่เธอที่เกิดมาต่ำต้อยและมีความรักกับนิมมาน แต่ฝ่ายที่ผิดคือเหล่าชนชั้นสูง เช่น นายพลนคร วีรตี และเด่นภูมิ ที่ยึดเอาตัวเองเป็นใหญ่และเหยียบย่ำความรักของเธอและนิมมานต่างหาก ดังที่จุลจันทรกล่าวว่า

“ฉันเองเคยโทษทุกอย่างที่เกิดขึ้นว่าเป็นความผิดของตัวเอง ผิดที่ไม่เจียมตัว มักใหญ่ใฝ่สูง ไปรักนิม ผิดที่ยอมให้นิมทิ้งทุกอย่างที่มีเพื่อมาอยู่กับฉัน ผิดและเห็นแก่ตัวที่ท้องเพราะอยากได้ตัวแทนของนิมมาอยู่ใกล้ๆ แต่เมื่อฉันตาย...ต้องทรมานไม่รู้เดือนไม่รู้ปีอยู่ที่นี้ฉันก็คิดได้ทุกอย่างไม่ใช่ความผิดของฉัน...”

“ไม่ใช่ความผิดของฉันที่เกิดมาต่ำต้อยเป็นแค่ลูกจ่า ไม่ใช่ความผิดของฉันที่รักนิม พวกเขาต่างหากที่ผิด ผิดที่ไม่ยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสองแขนสองขาเหมือนกัน ไข่ว่าใครจะดีกว่าใคร พวกเขาผิดที่ยึดเอาแต่ตัวเองเป็นใหญ่ เหยียบย่ำความรักของฉันและนิม พวกเขา...แม้วีรตีต่างหากที่ผิด...ผิดที่คอยเยาะเย้ยดูหมิ่น คุณพ่อก็ผิดที่มีจิตใจโหดเหี้ยม คิดจะทำลายได้ แม้แต่เลือดเนื้อเชื้อไขของลูกชายตัวเอง”²

ในส่วนของเกริก ตัวละครทหารหนุ่มผู้มีอนาคตไกลซึ่งมาจากชนชั้นล่างเช่นเดียวกับจุลจันทร เกริกมีศักดิ์เป็นญาติห่างๆ ของนายพลแต่กลับมีชีวิตที่แตกต่างกับนิมมานราวฟ้ากับเหว เพราะพ่อเขาเป็นเพียงภารโรงขี่เหล่า ส่วนแม่ก็ต้องพาเกริกไปเยี่ยมนายพลนครทุก ๆ ปีเพื่อยืมเงินมาใช้ เกริกได้กล่าวถึงความรู้สึกคับข้องใจของตนเอาไว้ว่า

“รู้หรือเปล่าว่าตั้งแต่เล็กจนโต มีกี่ครั้งที่ผมถามตัวเองว่าทำไมโลกนี้มันไม่ยุติธรรมเลย ทำไมคนคนหนึ่งถึงได้รับอะไรมากมาย ไม่ต้องดิ้นรน ไม่ต้องออกปากขอ ทุกสิ่งก็มารออยู่ตรงหน้า ขณะที่คนอื่นกลับเกิดมาอย่างไม่มีอะไรเลย ไม่มีแม่แต่หลังคาบ้านจะคุ้มหัว ทุกปีๆ แม่จะต้องเข้าไปเยี่ยมญาติผู้บุญหนักศักดิ์ใหญ่เพื่อขอยืมเงินมาใช้ยาใส่ คุณนิมผู้แสนสมบูรณ์พูนสุขคงไม่มีวันนึกภาพออกใช่ไหมว่า เวลาที่ต้องยื่นมือเด็กวัยไล่เลี่ยกันวิ่งเล่นกับพี่เลี้ยง มีบริวารห้อมล้อมเอาใจ กินข้าวคำ รังเล่นรอบบ้านอันกว้างใหญ่ หัวใจของเด็กหนุ่มผ้าชีวรี่ท้องร้องโครกๆ มันก็ยังงอไ้เด็กที่กว่าคนใช้ในบ้านญาติจะตักข้าวให้สักจานต้องไหว้แล้วไหว้อีก...มันรู้สึกยังไง พอกินแล้วก็ต้องชดใช้ค่าข้าว ต้องไปเล่นกับน้อง หรือถ้าจะเรียกให้ถูกคือ ไปเป็นข้ารองมือรองตีนน้องไปเป็นช่างม้าให้คุณนิมผู้แสนโชคดียี่สิบ !”³

1 แหล่งเดิม. หน้า 215.

2 แหล่งเดิม. หน้า 267-268. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา).

3 แหล่งเดิม. หน้า 482-483.

ทั้งจุลจันทร์และเกริกต่างรู้สึกที่ว่าตนเองถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากกลุ่มชนชั้นสูงที่เหนือกว่า ทั้งสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ในขณะที่จุลจันทร์ถูกกีดกันความรักเพราะเกิดมาต่ำต้อย เกริกก็รู้สึกว่า ตนไม่ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับนิมมานเพียงแค่ว่าเพราะเกิดมาฐานะแตกต่างกัน แม้เกริกจะคิด และเชื่อว่าเขาสามารถได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมผ่านการเข้ารับราชการทหารแต่เขาก็คิดผิด

“ตลอดเวลาผมถามตัวเองว่าทำไมโลกนี้ช่างไม่มีความเสมอภาคเลย ทั้ง ๆ ที่เราเป็นญาติกันแท้ ๆ ทำไมถึงได้แตกต่างกัน บางทีอาจเพราะพ่อเขาเป็นนายทหาร แต่พ่อเราเป็นภารโรงซะแล้ว...ผมคิด ผิดคิดและเชื่อว่า ถ้าเป็นทหารจะต้องเสมอภาคแน่ ขอแค่ให้ได้เป็นทหารเท่านั้น จะไม่มีความแตกต่าง ระหว่างนายเกริกกับนายนิมมานอีก แต่เอาเข้าจริง ๆ ผมงก็ผิด”¹

ทั้งสองต่างรู้สึกที่ว่าตนเป็นผู้ถูกกระทำเหมือนกัน ผิดแต่ว่าจุลจันทร์นั้นเมื่อคิดจะต่อสู้กับความอยุติธรรม ยามที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นครั้งแรก ก็ถือเป็นครั้งสุดท้ายของเธอด้วยเพราะถูกฆ่าตายไปเสียก่อน กว่าเธอจะสามารถ เรียกร้องความยุติธรรมให้กับการตายของเธอได้ เธอก็ต้องกลายเป็นผี ในขณะที่เกริกเคยคิดว่าการเข้ารับราชการ ทหารจะทำให้เขาได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับนิมมานขึ้นมาบ้าง แต่ปรากฏว่าเขาก็ต้องผิดหวังตั้งแต่ เข้าเป็นนักเรียนนายร้อย เพราะเขาไม่ได้เกิดมาเป็นลูกของนายพลผู้มีทั้งยศศักดิ์ อำนาจ บารมีและร่ำรวยเงินทอง เขาคิดว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรม เขาคิดว่าเพราะนิมมานเกิดมาสมบูรณ์พร้อมทุกอย่าง ทำให้นิมมาน ได้อะไรมาง่าย ๆ ทั้งที่เขาซึ่งเกิดมาต่ำต้อยกว่าแม้จะเป็นญาติกันแต่ก็ต้องพยายามอย่างมากกว่านิมมานเสมอ ในการที่จะได้อะไรมา รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ และเขายังเคืองต่อการที่นิมมานช่วยให้เขา ใต้เป็นทหารผู้ติดตามของบิดาด้วย นอกจากนี้การที่นิมมานกลับมาหรือฟื้นคืนชีพของจุลจันทร์ขึ้นมาอีกครั้ง ก็ย่อม ส่งผลกระทบต่อหน้าที่ราชการของเกริกซึ่งดูเหมือนว่ากำลังจะเป็นไปได้ด้วยดี ทำให้เกริกไม่พอใจอย่างมาก

“เรื่องมันผ่านมามากหลายปีแล้ว ทำไมเพิ่งคิดเรียกร้องกันตอนนี้ ทั้งพ่อทั้งลูก...เหมือนกัน คิดแต่จะใช้งาน พอไอ้เกริกมันก้าวหน้าเกินหน้าเกินตาก็พยายามเอาตีนเขี่ย ทานรอง ๆ ก็ทีแล้ว ทนอยู่กับการตาย ของลูกสะใภ้มาได้เป็นปี แต่พ่อตัวเองจะเกษียณก็ทำเหมือนจะทนไม่ได้ขึ้นมา อยากสารภาพ ไข้ลิ ตัวเองสบายแล้วนี่ กินอยู่บนกองเกียรติยศจนหน้าใจ ไม่เคยคิดถึงไอ้เกริกคนนี่เลยว้า ถ้าเรื่องแดงออกมา อนาคตมันจะเป็นยังไง ไม่เคยคิด พ่อลูกมันก็เห็นแก่ตัวกันทั้งคู่!”²

กล่าวได้ว่า นวนิยายพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้เกริกจะมาจากชนชั้นล่างเช่นเดียวกับจุลจันทร์ หากแต่ก็แตกต่างกัน และความคับแค้นใจและความอิจฉาริษยาที่เกริกมีต่อนิมมานก็เป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้เกริกกลายเป็นฆาตกรในที่สุด

¹ แหล่งเดิม. หน้า 483.

² แหล่งเดิม. หน้า 487.

การหลอกหลอนของผี กับอำนาจรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายที่พึ่งพาไม่ได้

นวนิยายเรื่อง *พรายปรารภนา* ผู้เขียนได้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของตำรวจและกฎหมายผ่านตัวบทของนวนิยายเมื่อจุลจันทร์โดนฆ่า เธอก็ไม่สามารถได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการทางกฎหมาย โดยเฉพาะจากตำรวจ สาเหตุที่คดีของจุลจันทร์ไม่ถูกสืบสวนจนสามารถสืบหาคนร้ายที่แท้จริงและนำตัวคนร้ายมาลงโทษได้ก็เพราะนายพลนครบิดาของนิมมานใช้อำนาจบารมีของตนปิดคดี

“...เช้าวันที่เกิดเรื่อง คนข้างห้องได้ยินผิวเมียทะเลาะกันอย่างหนัก ตกเย็นเมียเป็นศพถูกฆ่ารัดคอคุณนิมเลยเป็นผู้ต้องสงสัยนมเบอร์วัน แต่ที่ตำรวจไม่กล้าซักถามอะไรมากนักเพราะพ่อเขาใหญ่ ตอนนั้นเฟื่องมากจนใคร ๆ ก็ต้องเกรงใจ”

“ตกลงสุดท้ายตำรวจจับตัวคนร้ายได้ไหมพี่?”

“ไม่ได้เลย แปะสักตัวก็ไม่มี เขาซุบซิบกันว่าพ่อคุณนิมให้ปิดคดีและพอรายนั้นตายเพราะหัวใจวาย เรื่องมันก็ผ่านมาสองสามปีแล้ว ตำรวจคงขี้เกียจรื้อฟื้นคดีขึ้นมาใหม่...”¹

อาจกล่าวได้ว่า ในยามมีชีวิตอยู่ จุลจันทร์ก็ไม่อาจได้รับความเท่าเทียมทางชนชั้น กระทั่งเมื่อจุลจันทร์ตายเธอก็ไม่ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐ แม้แต่สามีของเธอก็ไม่ได้ออกมาเรียกร้องทวงความยุติธรรมให้เธอ ดังเช่นที่ปรากฏในความคิดยามเมื่อกล่าวโทษตนเองของนิมมานว่า

‘ตลอดหลายปีที่ผ่านมา เขาได้แต่ปลอบตัวเองว่าจุลจันทร์ไปสบายแล้ว หล่อนหลุดพ้นจากความทุกข์โศกและปัญหาทั้งปวง ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะรื้อฟื้นเรื่องราวที่ชวนสังเวชขึ้นมาให้กลายเป็นที่ครหาของสังคม และเขาพยายามรับผิดชอบทุกอย่าง พยายามลงโทษตัวเองแล้วที่ไม่สามารถปกป้องหล่อนได้ เขาทำด้วยการออกจากงานที่รัก หันหลังให้กับครอบครัว และเกือบตัดขาดเพื่อนฝูงเดิม ๆ นิมมานยังตัวเองอยู่กับความเงิบเหงา

ลงโทษตัวเองที่เห็นแก่คนเป็นจนไม่กล้าทำสิ่งที่ถูกต้องให้คนตาย...

ยามนั้นเขาคิดว่าทำดีที่สุดแล้ว...หากมันยังไม่ดีพอ จันทรยังไม่ได้ไปสบายอย่างที่เขาคิด หล่อนยังอยู่ อยู่เพราะความผูกพันกับเขา อยู่เพื่อทวงความยุติธรรมที่เขาเมินเฉย...’² (น.423) (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา)

การหลอกหลอนของ “ผี” จึงหมายถึงความยุติธรรมที่ไม่ได้รับการตอบสนองในโลกของคนเป็น³ แม้ความตายก็ไม่ช่วยให้หลุดพ้น ซึ่งกว่าที่นิมมานจะกลับมาทวงความยุติธรรมให้แก่จุลจันทร์ โดยการรื้อฟื้น

¹ แหล่งเดิม. หน้า 88-89. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา).

² แหล่งเดิม. หน้า 423 (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา)

³ นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ. (2553). เล่มเดิม. หน้า 71

คดีของจุลจันทร์ขึ้นมาสืบสวนใหม่อีกครั้ง ก็จนเมื่อเขาได้รับรู้และยอมรับได้ว่าวิญญาณของจุลจันทร์ยังอยู่ และไม่ได้จากไปไหน ต้องทนทุกข์ทรมานในห้องพักที่ถูกฆ่าตายตามลำพังเพราะเผื่อรอว่าเมื่อไหร่จะได้พบกับสามี อีกครั้งและเพื่อจะได้รู้ว่าใครเป็นฆาตกรผู้ลงมือสังหารเธอและลูก ซึ่งกว่านิมมานจะรู้และยอมรับได้นั้น ก็เกือบ ๆ ช่วงท้ายของเนื้อเรื่องแล้ว

อาจกล่าวได้ว่านี่ก็สาเหตุที่ว่าทำไมจุลจันทร์จึงต้องกลายเป็นผี แต่เมื่อกลายเป็นผีแล้ว จุลจันทร์ จะได้รับความยุติธรรมจริง ๆ หรือ และอำนาจที่ได้มาจากการเป็นผีของจุลจันทร์ จะช่วยให้เธอได้รับความยุติธรรม ที่แท้จริงหรือไม่

ในดวับทของนวนิยายนั้นเมื่อ เกริก ฆาตกรตัวจริงถูกจับได้ เกริกก็ต้องรับโทษตามกฎหมาย ‘...คดีของเกริกเพิ่งถึงที่สุดเมื่อไม่กี่วันก่อน ชายหนุ่มถูกให้ออกจากราชการเพราะต้องคดีร้ายแรง และศาลตัดสินพิพากษาให้จำคุกเขาตลอดชีวิต แต่เนื่องจากผู้ต้องหาสารภาพและให้การเป็นประโยชน์ต่อศาล โทษของเขาจึงลดลงเป็นจำคุกสามสิบปี’¹ แต่โทษทางกฎหมายนั้นอาจจะยังไม่สาสมกับสิ่งที่เขาได้ทำต่อจุลจันทร์และลูก รวมถึงบิดาของนิมมานด้วย ดังนั้น ในดวับทจึงปรากฏว่าผู้เขียนได้สอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ความยุติธรรม ในด้านกฎหมายของไทย ผ่านตัวละครกิตติยาพี่สาวของเกริกที่มาจับฟังคำตัดสินของเกริกด้วย โดยกิตติยาได้แสดงความไม่พอใจต่อคำตัดสินของศาล ‘กิตติยาไปฟังคำตัดสินด้วย บ่นอุบตั้งแต่ยังไม่พ้นเขตศาลว่าสามสิบปีไม่คุ้มกับสองชีวิต และการต้องโทษที่เมืองไทยนั้น ถ้าความประพฤติดี ไม่นานก็ได้รับการลดหย่อนโทษ ดีไม่ดีสิบปีสิบห้าปีก็ออกมาเดินนอกคุกกปรอ’²

ดังนั้น เกริกจึงต้องรับโทษทัณฑ์ความเจ็บปวดจากมีดของจุลจันทร์ที่จุลจันทร์ได้ฝังไว้บนคอของเกริกแทน แม้ว่าตัวเกริกจะพ้นโทษทางกฎหมายแล้ว แต่มีดของจุลจันทร์จะยังคงอยู่ลงโทษเกริกแทนตลอดไป ดังที่นิมมานได้กล่าวสรุปเอาไว้ว่า “กฎหมายอาจลงโทษเขาได้ไม่กี่ปี แต่มีดของจันทร์จะอยู่กับเขาไปตลอดชีวิต!”³

จากดวับทสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้สึกของชนชั้นกลางที่มีต่ออำนาจของรัฐซึ่งควรมีหน้าที่ในการจัดการให้ชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นในรูปของตำรวจหรือกฎหมาย ไม่สามารถพึ่งพาได้มากมายนัก จึงต้องหันไปพึ่งพาร่างอำนาจของผีในการแก้ไขปัญห

การจบเรื่องราวของนวนิยายเรื่อง*พรายปรารถนา*ลงแบบนี้ผู้อ่านอาจรู้สึกว่าสาสมแล้วกับความผิดของเกริก คู่พระเอกนางเอกก็สุขสมหวัง ส่วนผีก็สามารถปล่อยวางจากความรักความแค้นไปสู่สุคติ สุดท้ายแล้วผู้ร้ายจึงรอดจากอำนาจกฎหมายก็ไม่พ้นอำนาจผี แต่ในทางหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า มันเป็นเสมือนการสยบยอม เพราะเมื่อเราไม่สามารถคาดหวังความยุติธรรมจากกฎหมาย ได้แต่ปล่อยให้เป็นที่หน้าของกฎหมายแห่งกรรมทำงานแทน ความคิดแบบนี้ในที่สุดแล้วอาจจะไปขัดขวางหนทางอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตหรือไม่

1 กิ่งฉัตร. (2559). *เล่มเดิม*. หน้า 499.

2 *แหล่งเดิม*. หน้า 499.

3 *แหล่งเดิม*. หน้า 500.

พระ หมอผี และความคิดของชนชั้นกลางเกี่ยวกับพุทธศาสนาในนวนิยายผี

หากกล่าวถึงผี ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงพระ เพราะในขณะที่รัฐมีอำนาจในการจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยและลงโทษผู้กระทำความผิดในโลกของคนเป็น แต่หากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับผี วิญญาณ และปีศาจแล้วกลับถูกแทนที่ด้วยการทำหน้าที่ของอำนาจทางศาสนา¹ ไม่ว่าจะมาในรูปของพระสงฆ์ พระพุทธรูป หรือหลักธรรมคำสอนของศาสนา เป็นต้น และจากตัวบทจะพบว่า ผีในนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* นั้นไม่กลัวพระสงฆ์หรือพระพุทธรูป จุลจันทร์นั้นไม่ใช่ผีร้าย กลับกันเธอเป็นผีที่น่าสงสาร จุลจันทร์ไม่เคยทำร้ายใครและไม่กลัวพระ ไม่ว่าจะนิมนตร์พระมาสวด เขิญหมอมผีมาไล่ หรือนำพระพุทธรูปมาไว้ในห้องก็ไม่สามารถทำอะไรเธอได้

‘...ผู้ดูแลสาวไม่กล้าบอกว่า พระท่านช่วยอะไรไม่ได้มากหรอก ความคิดเรื่องเอาพระพุทธรูปมาบูชา นิมนต์พระมาทำบุญแผ่ส่วนกุศลไปให้มัน...ทางเจ้าของโรสพาเลขเคยทำมาแล้วทั้งนั้นแหละ แต่ดูเหมือนคุณจันทร์เธออยู่มานาน แรงของความปลอดภัยความผูกพันกับโลกนี้ยังยึดเหนี่ยวเต็มเปี่ยม จนไม่อาจหลุดพ้นไปจากวัฏจักรของกรรม ต้องเวียนวนอยู่ในห้องนั้น

และแรงปรารถนาของเธอนั้น แม้พระสงฆ์องค์เจ้าที่นิมนต์มายังเป็นฝ่ายต้องเกรงใจ ไม่สามารถขับไล่เธอออกจากห้องได้!²

‘...สีหน้าของผู้ดูแลพาร์ตเมนต์อธิบายน้อยอย่างเดียว...ปลง พระเอย หมอมผีเอย...เขิญมาเถอะ จุลจันทร์ ไม่สน สิ่งสู่ล่อยไปลอยมาอยู่อย่างนั้น’³

นอกจากพระแล้ว หมอมผีก็มักจะเป็นตัวละครที่ปรากฏตัวในนวนิยายผี ทำหน้าที่ปราบผีเช่นเดียวกับพระ จากตัวบทข้างต้นจะพบว่าจุลจันทร์ไม่กลัวหมอมผีเช่นกัน อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้กล่าวถึงหมอมผีใน นวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* ในลักษณะของการล้อเลียน หมอมผีที่ปรากฏในตัวบทของนวนิยายนั้นไม่น่าเชื่อถือและดูเป็นเรื่องลวงโลก ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นทัศนคติของคนสมัยใหม่ที่มักจะเชื่อในความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คือเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้ ความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นไสยศาสตร์หรือหมอมผี จึงกลายเป็นเรื่องลวงโลก ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

‘ประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้หญิงสาวเรียนรู้ว่าหมอมผีกรุงเทพฯ ไม่ค่อยเก่งกันเลย เขิญมาก็ร้ายๆ ก็ส่ายหน้ากลับไปหมด บ้างก็ว่าไม่อยากยุ่งกับผีตายทั้งกลม บ้างก็ว่าเจ้าที่ตรงนั้นแรง สู้ไม่ไหว บางรายก็มาทำพิธีอะไรนิดๆ หน่อยๆ รับค้ายกครูแล้วก็กลับ โดยที่จุลจันทร์ไม่รู้เรื่องราวอะไรด้วยว่าถูกไล่ วิญญาณสาวจึงอยู่ต่อมาเรื่อย’⁴

¹ นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ. (2553). *เล่มเดิม*. หน้า 78

² กิ่งฉัตร. (2559). *เล่มเดิม*. หน้า 84.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 221.

⁴ *แหล่งเดิม*. หน้า 222.

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในนวนิยาย *พรายปรารถนา* จะสะท้อนว่า ความเชื่อถือศรัทธาที่ชนชั้นกลางมีต่อพระสงฆ์ และรูปเคารพทางศาสนาในอนาคตจะน้อยลงมาก ดังที่ปรากฏว่าผีจุลจันทร์ไม่กลัวทั้งพระสงฆ์และพระพุทธรูป อำนาจพระไม่สามารถทำอะไรจุลจันทร์ได้เพราะความปรารถนาที่ยึดมั่นอย่างรุนแรงของจุลจันทร์ แต่สุดท้ายเรื่องราวก็สามารถคลี่คลายลงได้โดยการคืนความยุติธรรมให้แก่การตายของเธอ และลูกในท้องและการยอมรับว่าความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับนิมมานของเธอไม่มีทางเป็นจริงได้ เพราะทั้งคู่ต่างอยู่คนละภพภูมิกันแล้ว เมื่อจุลจันทร์ยอมรับและปล่อยวางจากความปรารถนาที่เธอเคยยึดติดทั้งหมด จุลจันทร์ก็จากไปสู่สุคติ

ดังนั้น แม้ว่าความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์และพระพุทธรูปของชนชั้นกลางอาจจะลดลง แต่จากตัวบทของนวนิยายจะพบว่าหลักทำคำสอนทางพุทธศาสนายังคงมีอิทธิพลต่อความคิดของชนชั้นกลางอยู่มาก แต่ก็มักจะเป็นหลักธรรมคำสอนที่ไม่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับสังสารวัฏ “จันทร์... ฟังนะ ชีวิตนี้ผมอาจจะผีผู้หญิงคนใหม่ มีลูกใหม่ แต่ไม่มีใครมาแทนจันทร์กับลูกในใจผมได้ ผมจะเก็บส่วนหนึ่งในหัวใจไว้สำหรับจันทร์เสมอ...ตลอดไป ผมจะทำบุญให้จันทร์ ขอคุณพระช่วยดลบันดาลให้ชาติหน้าเราได้พบกันใหม่ ได้ครองคู่กันอีกครั้งโดยไม่ต้องพลัดพรากเหมือนในชาตินี้ และอย่าห่วงเรื่องคดีความ ผมจะจัดการให้อย่างที่ควรทำมานานแล้ว”¹ คีล 5 ข้อ เมื่อภิกษุรู้สึกว่าตนได้กระทำบาปอันเนื่องมาจากการหลงรักพี่เขยตนเอง (ผิดศีลข้อ 3 ไม่ประพฤติผิดใจในกาม) “...เห็นชัดว่าฉันพินิจตกอยู่ในฐานะเดียวกับหล่อน หลงรักคนที่มีเจ้าของอยู่แล้ว ผิดกันแต่ว่าหญิงสาวไม่เคยนีกอยากให้วรุฒิเล็กกับพี่สาว ไม่...แค่คิดว่าหล่อนรักพี่เขยก็บาปเพียงพออยู่แล้ว”² การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังที่พริศได้กล่าวถึงอดีตสุขเมื่ออดีตสุขตั้งใจจะทำลายความน่าเชื่อถือของภิกษุในการประชุมงานกับลูกค้า (นิมมาน) แต่นิมมานกลับช่วยภิกษุหน้าให้ภิกษุและอดีตสุขถูกเด่นภูมิตำหนิแทน “โอ๊ย...สมน้ำหน้าพี่นุช เข้าตำราให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัวแท้ๆ มืออย่างหรือ ตั้งหน้าตั้งตาฉีกหน้าแกตั้งแต่เข้าประชุม ที่ไหนได้ไอ้ก็ของเราดวงดี มีอัคริณสองคนช่วยกันตอกหน้าพี่นุชหายเก่งโคโรไปเลย”³ หรือใครทำอะไรลงไปก็ต้องชดใช้กรรมไปตามนั้น เหมือนดังเช่นคู่ของวิรติและเด่นภูมิที่ต้องทนทุกข์กับชีวิตสมรสอันล้มเหลวซึ่งเปรียบเสมือนการลงโทษ (กรรมที่ต้องชดใช้) ที่เคยคิดร้ายต่อจุลจันทร์ “ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะมาเสียใจตอนนี้หรอกคะคุณิ เราแก้ดีไม่ได้ บางทีเวลาที่ผ่านมามีอาจเป็นบทลงโทษเราสองคนให้มาติดแหง็กอยู่ด้วยกันด้วยความเกลียดชัง โทษที่เราคิดร้ายต่อเมียหนีง...”⁴ หรือมีตริวิญญานที่จุลจันทร์ใช้ลงโทษเกริกก็เปรียบเสมือนกรรมที่เกริกจะต้องชดใช้ให้แก่จุลจันทร์

จากที่กล่าวมาจะพบว่าความคิดเกี่ยวกับเรื่องกรรมของชนชั้นกลางที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* เป็นกรรมตามสนองต่อผู้กระทำทันทีโดยที่ไม่ต้องรอจนถึงชาติหน้าอีกต่อไป และบางครั้งผีเองก็เป็นตัวแทนของกรรมที่ตามมาลงโทษผู้กระทำผิดเองด้วย

สุดท้ายแล้วเรื่องราวก็คลี่คลายลงเมื่อภิกษุสามารถพานิมมานกลับมาหาจุลจันทร์และคนร้ายตัวจริงได้ปรากฏกายขึ้น แม้ว่าจุลจันทร์ยังคงรักนิมมานมากจนบางครั้งก็อยากให้นิมมานตาย เขาจะได้อยู่กับเธอตลอดไป แต่เมื่อนิมมานถูกทำร้ายร่างกายจุลจันทร์ก็รักเขามากเกินกว่าจะทนเห็นนิมมานตายได้ ในที่สุดจุลจันทร์ก็ปลงและยอมรับว่าเป็นความผิดของเธอเอง “เธอพูดถูก ฉันรักนิมมอย่างเห็นแก่ตัว ปรารถนาแต่จะครอบครองเขา

¹ แหล่งเดิม. หน้า 428. (เน้นข้อความโดยผู้ศึกษา).

² แหล่งเดิม. หน้า 28.

³ แหล่งเดิม. หน้า 56.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 470.

ไว้โดยไม่มองความจริงที่ว่าฉันกับเขาอยู่กันคนละโลกแล้ว ฉันไม่มีวาสนาจะครองคู่จะรักเขาอีกต่อไป...”¹
 สุดท้ายจุลจันทร์ก็จากไปและฝากให้ภริยาช่วยบอกนิมมานว่าเธอจะขอรักเขาทุก ๆ ชาติไป

นอกจากนี้ จากตัวบทของนวนิยาย *พรายปรารถนา* เรายังจะเห็นด้วยว่า ในขณะที่ตัวละครชนชั้นสูงต่างถูกนำเสนอในภาพของคนที่มีความร่ำรวยที่มีอำนาจแต่ใช้อำนาจไปในทางกตัญญู ปกปิดความผิดของตน และดูถูกเหยียดหยามชนชั้นล่างเช่น นายพลนคร วิรดีและเด่นภูมิ ส่วนชนชั้นล่างที่ปรากฏในเรื่องก็เป็นฆาตกรและผู้หญิงอ่อนแอที่ถูกฆาตกรรมกลายเป็นผี แต่นางเอกอย่างภริยาเป็นตัวแทนของชนชั้นกลางในสังคมซึ่งนวนิยายได้บรรยายลักษณะของภริยาว่าดูเหมือนเด็กใสซื่อ นิสัยส่วนตัวก็เป็นคนอ่อนหวาน หัวอ่อนว่องว่องไม่ค่อยมีปากมีเสียงกับใคร แต่ก็ไม่ยอมแพ้ใครเมื่อหล่อนเห็นว่าคน ๆ นั้นทำไม่ถูกต้อง นิสัยเช่นนี้ทำให้ภริยาผ่านอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลเป็นพระเอกซึ่งทิ้งเหล่าและร่ำรวย

ความสัมพันธ์ระหว่างภริยาและจุลจันทร์นั้น เกิดขึ้นเมื่อภริยาเข้าไปอาศัยในอพาร์ทเมนต์ที่เกิดเหตุฆาตกรรมจุลจันทร์และลูกในท้อง ด้วยความปรารถนาที่จะได้พบสามีและอยากรู้ว่าคนร้ายที่ฆ่าเธอและลูกเป็นใครทำให้วิญญาณสาวยังคงวนเวียนอยู่ในอพาร์ทเมนต์แห่งนั้น ดังที่จุลจันทร์ได้ขอร้องให้ภริยา “พานิมมาหาฉัน และหาคนที่ฆ่าฉันให้ที นะเธอ ฉันขอร้อง”² ภริยาเป็นผู้พ้อทุกข์แรกที่สามารติดต่อกับจุลจันทร์ได้ และแม้จะรู้สึกหวาดกลัวแต่เมื่อได้รับรู้เรื่องราวของจุลจันทร์ผ่านความฝันโดยอำนาจผีของจุลจันทร์ทำให้ภริยาเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจกับการตายอย่างยุติธรรมของจุลจันทร์และลูก ภริยาจึงตกปากรับคำให้ความช่วยเหลือแก่จุลจันทร์ในที่สุด การที่ภริยานั้นสามารถมองเห็นและติดต่อกับจุลจันทร์ได้ จุลจันทร์คิดว่าเป็นเพราะ “เมื่อเริ่มแรกฉันก็รู้สึก...ว่าเธอมีอะไรบางอย่างลึก ๆ ในใจ...”..... “เธอมีความปรารถนาที่เจ็บปวดเหมือนกัน เราถึงได้ลือถึงกันได้ แต่ตอนนี้ฉันคิดว่า อาจจะเป็นเพราะเธอทำงานกับคุณภูมิ เธอได้พบ ได้รู้จักนิม คำภาวนาของฉันจึงได้นำเธอมาที่นี่ มาช่วยฉัน”³ และจุลจันทร์ก็ใช้อำนาจของผีทำให้ภริยาฝันว่าเป็นตัวเธอในอดีต จนกระทั่งภริยาเปลี่ยนใจจากความกลัวมาเป็นสงสารและเห็นใจในชะตากรรมของจุลจันทร์และยอมช่วยเหลือ นอกจากนี้ตัวภริยาเองก็ยอมช่วยเหลือจุลจันทร์เพื่อให้ตัวเองมีอะไรทำจนยุ่งมากพอจนสามารถลืมความรันทรมองข้ามที่เธอมีต่อพี่ชายของตนเองได้ด้วย

เมื่อกล่าวถึงตรงนี้ก็จึงเกิดคำถามขึ้นว่า แล้วทำไมตัวบทจึงเลือกให้ผีผู้หญิงมาขอความช่วยเหลือจากผู้หญิงชนชั้นกลางธรรมดา ๆ คนหนึ่ง ทำไมคนที่เข้ามาพักในอพาร์ทเมนต์คนอื่น ๆ จึงติดต่อกับจุลจันทร์ไม่ได้ จำเพาะว่าต้องเป็นผู้หญิงอย่างภริยาเท่านั้นที่ติดต่อกับได้

ตัวภริยาเองเมื่อได้พูดคุยและอาศัยอยู่กับจุลจันทร์นานวันเข้าก็เริ่มไม่กลัวและเธอสามารถเล่าเรื่องราวคับข้องใจที่ไม่สามารถพูดให้คนเป็นใครคนไหนฟังได้ไม่ว่าจะกับครอบครัวหรือเพื่อนสนิทอย่างไรก็ตาม นั่นคือเรื่องของเธอแอบหลงรักพี่ชายของตนเอง แต่ภริยา กลับเลือกที่จะเล่าให้จุลจันทร์คนที่ตายไปแล้วฟังแทน

การช่วยเหลือจุลจันทร์โดยการสืบหาฆาตกรและพานิมมานมาพบจุลจันทร์ ทำให้จุลจันทร์ได้ปล่อยวางจากความปรารถนาทั้งหมดทั้งมวลที่เธอเคยยึดติดไว้ แล้วไปสู่อุทิศใจ ส่วนภริยาเมื่อสามารถตัดใจจากความปรารถนาที่มีต่อพี่ชายได้และภายหลังจากช่วยเหลือให้ความปรารถนาของผีสาวเป็นจริงแล้ว เธอก็ได้รับรางวัลเป็นสามีที่แสนดีและร่ำรวยซึ่งก็คือนิมมาน ชายหนุ่มผู้ได้เปลี่ยนตัวเองจากชนชั้นสูงผู้ไร้เดียงสาในการดำรงชีวิตพึ่งพาไม่ได้ ประสบความสำเร็จในการปกป้องภรรยา มาเป็นหนุ่มใหญ่ผู้ผ่านประสบการณ์เลวร้ายในอดีต

¹ แหล่งเดิม. หน้า 458-459.

² แหล่งเดิม. หน้า 126.

³ แหล่งเดิม. หน้า 152.

และกลายมาเป็นชายหนุ่มผู้มีความสุข ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทั้งยังอบอุ่นและรักครอบครัว สามารถพึ่งพาได้ตามสูตรสำเร็จของนวนิยายพาฝันในท้ายที่สุด ผีจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่ชักนำภรรยามาให้ภรรยาได้เรียนรู้และผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อเติบโตขึ้นและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จในตอนจบ จะพบว่าผู้ที่ได้รับชัยชนะอย่างแท้จริงในนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* คือหญิงสาวผู้เป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง ดังนั้นภาพของภรรยาที่ถูกนำเสนอในตัวบทของนวนิยาย ไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัยที่ “ใสซื่อ เป็นคนอ่อนหวาน หัวอ่อนว่องว่าย ไม่ค่อยมีปากมีเสียงกับใคร แต่ก็ไม่ยอมแพ้ใครเมื่อหล่อนเห็นว่าคน ๆ นั้นทำไม่ถูกต้อง” รวมทั้งความจิตใจดี มีเมตตา (ช่วยเหลือผู้อื่น ในกรณีนี้คือจุลจันทร์) รักครอบครัวและยึดมั่นในศีลธรรมความถูกต้องของภรรยา อาจกล่าวได้ว่าทั้งหมดนี้เป็นลักษณะของผู้หญิงชนชั้นกลางที่นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าควรจะเป็นอย่างไร จึงจะเป็นคุณลักษณะอันดีที่หญิงชนชั้นกลางควรจะมีและเมื่อมีคุณสมบัติเช่นนี้แล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับนางเอกในนวนิยาย โดยแฝงไว้ในตัวบทของนวนิยายนั่นเอง

สรุป

นวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* เป็นเรื่องราวรักโรแมนติกที่เกี่ยวกับการหลอกหลอนของผีสาว และการสืบหาฆาตกรในคดีฆาตกรรม แต่การหลอกที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *พรายปรารถนา* เป็นเครื่องมือที่นักเขียนใช้วิพากษ์อุดมการณ์ของชนชั้นกลางในสังคมไทย โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายที่ไม่สามารถพึ่งพาได้ การปรากฏตัวของผีจุลจันทร์เป็นจุดเริ่มต้นให้ภรรยาตัวเอกหญิงของนวนิยายสืบหาเรื่องราวของผู้คนที่อาจเป็นฆาตกรหรือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุฆาตกรรม จุลจันทร์ การสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมจุลจันทร์ได้เปิดเผยให้เห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ความอยุติธรรมที่จุลจันทร์และเกริกผู้เป็นฆาตกรรู้สึกว่าได้ตนได้รับจากความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และรัฐในรูปของตำรวจและกฎหมายที่พึ่งพาไม่ได้ ความปรารถนาของพรายสาวจุลจันทร์ที่ทำให้วิญญาณของเธอไม่สามารถไปสู่สุคติได้ จึงเป็นความปรารถนาที่จะเรียกร้องความยุติธรรมคืนมาให้แก่ตนเองในฐานะผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ

การหลอกหลอนของผีและวิญญาณที่ปรากฏในตัวบทของนวนิยายเกิดขึ้นในอพาร์ตเมนต์ ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างที่ตอบสนองต่อความเป็นปัจเจกของชนรุ่นใหม่ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม ความเป็นปัจเจกซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวทำให้ผู้คนต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกัน สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนแบบดั้งเดิมได้ล่มสลายลง ครอบครัวในยุคสมัยใหม่มีจำนวนสมาชิกน้อยลงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวและผู้คนแยกออกมาใช้ชีวิตตามลำพังมากขึ้น การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพฯ มาพร้อมกับอันตรายเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมโดยเฉพาะอาชญากรรมที่รุนแรง เช่น ฆาตกรรม ชมชื่น ฯลฯ ทั้งผู้ก่อเหตุสามารถเป็นได้ทั้งคนแปลกหน้าหรือคนใกล้ชิดของเหยื่อ ตัวบทของนวนิยายสะท้อนว่าแม้แต่พื้นที่ในบ้านซึ่งควรเป็นสถานที่ที่อบอุ่นและปลอดภัยตามมายาคติของชนชั้นกลางนั้นอาจไม่ปลอดภัยอีกต่อไป ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สถาบันของรัฐที่มีอำนาจในฐานะผู้รักษาความสงบเรียบร้อยและลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายไม่อาจจะเป็นสถาบันกฎหมายหรือสถาบันตำรวจไม่อาจเป็นที่พึ่งพิงให้แก่ประชาชนได้ การปรากฏตัวของผีจุลจันทร์จึงเชื่อมโยงกับการทวงคืนความยุติธรรมที่รัฐไม่สามารถตอบสนองได้ในโลกของคนเป็น แม้กระทั่งเมื่อจุลจันทร์ตายกลายเป็นผี พุทธศาสนาซึ่งมีบทบาทในโลกของคนตายโดยเฉพาะพระสงฆ์และพระพุทธรูปก็ไม่สามารถช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาของผีได้ สะท้อนให้เห็นสถาบันทางพุทธศาสนาในทัศนะของชนชั้นกลางในทศวรรษ 2540 โดยเฉพาะสถาบันสงฆ์ที่เคยมีบทบาทในการรักษาระเบียบทางสังคมนั้นไม่สามารถรักษาระเบียบทางสังคมในยุคสมัยใหม่ได้อีกต่อไป แต่ในด้านหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนายังคงมีบทบาท

และอิทธิพลต่อความคิดของชนชั้นกลางอยู่มาก แต่ก็ยังเป็นเพียงหลักฐานในระดับพื้นฐาน เช่น กฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด หรือศีล 5 ข้อ เป็นต้น

นอกจากนี้ ตัวบทของนวนิยายยังได้กล่าวถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น จะพบว่าในขณะที่ตัวละครชนชั้นสูงในนวนิยายต่างก็ถูกนำเสนอในภาพของคนที่ร่ำรวยที่มีอำนาจแต่ใช้อำนาจไปในทางกตัญญู ปกปิดความผิด ถูกเหยียดหยามคนชั้นล่าง เช่น นายพล วิรดี เต็นภูมิ และชนชั้นล่างที่ปรากฏในเรื่องก็เป็นฆาตกรและผู้หญิงอ่อนแอซึ่งตกเป็นเหยื่อฆาตกรรมและกลายเป็นผี แต่นางเอกอย่างกิริณาคือตัวแทนผู้หญิงชนชั้นกลางในสังคม ผู้เขียนได้ประกอบสร้างให้กิริณามีลักษณะเหมือนเด็กใสซื่อ นิสัยส่วนตัวก็เป็นคนอ่อนหวาน หัวอ่อนน่ว่าง่าย ไม่ค่อยมีปากมีเสียงกับใคร แต่ก็ไม่ยอมแพ้ใครเมื่อหล่อนเห็นว่าคนๆ นั้นทำไม่ถูกต้อง นิสัยเช่นนี้ทำให้กิริณาผ่านอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัลเป็นพระเอกซึ่งทิ้งเหล่าและร่ำรวย ตามสูตรสำเร็จของนวนิยายพาฝัน ปัญหาอาชญากรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ความอยุติธรรมทางชนชั้นและกฎหมาย ถูกแก้ไขโดยอำนาจของผี และได้ถูกลบฝังภายใต้อุดมการณ์ของรักโรแมนติก ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอาจต้องตั้งคำถามว่าอาจจะไปขัดขวางหนทางอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้นในอนาคตหรือไม่

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิ่งฉัตร. (2559). *พราภัยปรารถนา*. กรุงเทพฯ: อรุณ อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลณิชย์. (2558). *อ่าน (ไม่) เอาเรื่องรวมบทความวรรณกรรมศึกษาและบทวิจารณ์วรรณกรรมไทย และเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: อ่าน.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

กนกวรรณ คันลินธ์. (2552). *การศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของกิ่งฉัตร ระหว่างพ.ศ. 2545-2550*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552.

นภัสร์ ทรงศิริสมบัติ. (2553). *นวนิยายกับการเมือง : พิจารณาอำนาจรัฐในนวนิยายผีไทย*. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชยะพัฒน์ นัยสุภาพ. (2561). *เรื่องผีของ เหม เวชกร: ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย (พ.ศ. 2475-2513)*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่: ประวัติศาสตร์สังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เสนาะ เจริญพร. (2546). *ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530 : วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทความ

ชุติมา ประภาควุฒิสาร. (2556). “บ้านผีสิง : การหลอกหลอนกับความรุนแรงทางเพศใน *เพลงสนธยา*” ใน *วารสารอักษรศาสตร์* ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 : 61-105.